

Ғайратий

**ҚУЁШГА
МУҲАББАТ**

Шеърлар, дostonлар

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт
ва санъат нашриёти
1980

ББК 84 У3
Г 17

Тузувчилар:
СОҲИБА ИРИСХЎЖАЕВА,
ТЎЛҚИН ИМОМХЎЖАЕВ

Г $\frac{70403 - 130}{М 352 (04) - 80}$ 52 - 80 4702057020

Азиз тупроқ

УЛУҒ ПАРТИЯМ

Сен замоннинг тоза қалби,
Улуғ партиям.
Сенда кўрдим доҳий Ленин
Фикрин мужассам.
Ҳаёт тонготаридан
Беролдинг хабар.
Сенинг ғоянг ҳаёт учун
Мураббий — раҳбар.
Сен ижодкор, Октябрни
Яратдинг ўзинг,
Машъал бўлдинг, сўнмас ёғду,
Таратдинг ўзинг.
Сен ўргатдинг яшаш нима
Ва кескин кураш.
Курашларда чиниқтирдинг,
Ўзинг бўлдинг бош.
Миллонларнинг излагани,
Умиди ўзинг.
Ҳар юракда сенинг меҳринг
Ва тийран сўзинг.
Сен ҳал этдинг ва ечилди
Зўр асрий орзу.
Сен пок севги, сенинг меҳринг
Қуёшдай мангу.
Сен давримиз ғоясисан —
Халқлар ғояси.

ҚУЁШ МЕҲРИ

Инқилоб Ватанисан қуёш меҳрига пайванд,
Қуёшдай боқиб сўзлар бугун минбардан Ленин.
Уфқлар оша учар парвоси юксак, баланд,
Сўзини жаҳон тинглар, тинглайди рўйи замин.

Инқилоб ижодкори доно, улуғ, партия,
Кашф этдинг янги даврон, бошлаб янги асрга.
Халқлар бахти қуёшдай пойидор бўлсин дея,
Асос солдинг коммуна деган қутлуғ қасрга.

Сен замоннинг идроки, ақли, оташ нафаси,
Вўлдинг бўронли йиллар мазмунларга халоскор.
Авроранинг ларзадору шиддатли наъраси
Сенинг қудратинг демак, инқилоб топди қарор!

Сен бахш этган шуълалар кучоғида йўғрилдинг,
Яратдик жаҳон ичра фараҳбахш янги жаҳон.
Етмиш ёшда ҳам ҳатто биз қайтадан туғилдик.
Ғолиб бўлди ҳақиқат ва адолат ҳукмрон.

Нур қидирганлар йўлин ёритдинг, бердинг зиё,
Кўрсатдинг бахт йўлини, меҳнаткаш чиқди тўрга.
Эй, партия, ҳамиша ўзинг бўлдинг раҳнамо,
Бу ҳаёт қўшиқ каби боқий қолур умрга.

1976

ҲАЁТ ҚУШИҒИ

Асрларнинг фалсафаси бу қўшиқ,
Доҳий Ильичнинг нафаси бу қўшиқ.
Авроранинг илк бор саси бу қўшиқ
Дунёни титратди ва ёзди қанот.

Октябрь тонгига мураббий қуёш
Халқлар иқболини чизганда наққош,
Зулумот чекиниб, биз кўтардик бош,
Баҳор бўлиб яшнаб, барқ урди ҳаёт.

Жафокаш дунёда зўр чақин бўлиб,
Шуълага тўлдирди ўт-ёлқин бўлиб.
Шиддаткор уммондай куч-оқин бўлиб
Қўзғалди ленинчи деган аслзот.

Бўронга, тошқинга келтирдимиз тоб,
Бизларга мададкор бўлди инқилоб.
Чаманлар сайрига етаклаб офтоб,
Кўрсатди ҳақиқий аксин мавжудот.

Коммунизм асрининг оташ севгиси,
Дилларга жо бўлди ҳаловат ҳисси,
Ёрқин келажаксан ҳаёт боиси,
Пўлат одамлар демак юксалиш, сабот.

1974

СОВЕТ ГЕРБИ

Узоқ шимол ели эсмоқда,
Аёз келар, мусаффо бир қиш.
Аччиқ совуқ танни кесмоқда,
Бошланганди ҳаракат ва иш.

Нева сокин, муз билан оппоқ,
Жилваланар ойнадек гўё.
Денгизчилар кезишар қирғоқ,
Юракларда орзу бир дунё.

* * *

Иш бошланган кенг, ёруғ уйда,
Ташвиши зўр, ўтирар Ленин.
Халқлар бахти фикри, ўйида,
Ороми йўқ билмас нима тин.

Дўстлари-ла ўтказар суҳбат,
Иш билан банд кундуз ва оқшом.
Кириш учун сўради рухсат
Шу чоқ Ленин дўсти — бир рассом.

Қарши олди ҳурматли устоз,
Савол билан ташлади назар.
Рассом шунда кўрсатиб эъзоз,
Очди ижод тўла бир дафтар.

— Ишлаб келдим Совет давлатин
Гербин, унга берингиз баҳо.
Акс эттирдим халқ муҳаббатин,
Тасвирладим янги бир дунё.

Қўлга олиб боқди синчиклаб,
Назарида бор озроқ нуқсон.
— Рассомдан мен қилгумдир талаб,—
Доҳий фикрин айлади баён.

— Тасвирланган болға ва ўроқ,
Нур сочмоқда орқадан офтоб.
Товланмоқда тилларанг бошоқ
Мазмунидир эрк ва инқилоб.

Ифода зўр, бор теран гоя,
Бироқ қилич расми ортиқча,
Герб ясайлик, бўлсин ягона,
Уйлаш зарур бу ҳақда пича.

Истамаймиз урушни асло,
Уруш сўзи бизлар учун ёт.
Ички душман, босқинчи бало
Ҳамла қилса мажақлаймиз бот.

Шунда керак қиличнинг зарби,
Аммо қўлда қолмагай мангу.
Социалистик давлатнинг герби
Қиличсиздир, менинг фикрим шу.→

Олди шу чоқ қўлига қалам
Ва ўчирди қилич расмини.
Дўстларига боқиб дам-бадам,
Деди:— Бу герб топура аксини.

Ёш авлоднинг шуҳрат, шони-чун,
Лойиҳани қилайлик тасдиқ.

Қуёш каби порласин бутун,
Фикримизга бўлиб мувофиқ. —

Шундай қилиб бобомиз Ильич
Гербимизни яратди ўзи.
Бахтимизни ўйлаб эрта-кеч,
Келажакни кўрарди кўзи.

Шу герб доим байроғимизда,
Шуъла сочиб порлар умрбод.
Бу герб сўлу ва соғимизда,
Маҳкам тутур келгуси авлод.

Қ У Ю В Ч И

Цехларда ўчмайди гулхан, аланга,
Қуёшдай қозонда темирлар — симоб.
Меҳрни қўйганман турли маъданга,
Эрийди, забтимга беролмайин тоб.

Чўян ва пўлатлар минг хил товланиб,
Қолиплар бағрига оқар сув каби.
Қўзлар илғамайди шуълада ёниб,
Ўзини кўрсатар бир кўзгу каби.

Самодан тўкилган каби юлдузлар,
Ҳар ёқни қоплаган саноқсиз учқун.
Тўшалган қумларга ташлайди излар,
Қуйилган маъданлар яралиб тун-кун.

Мис, чўян мум каби юмшар кафтимда,
Эртанинг талаби — юксак зарурат.
Бахтиёр халқимнинг иши кифтимда,
Элтаман, кутмакда улуғ мамлакат.

Оташдан яралган бутун вужудим,
Қисматим қўлимда кўринар яққол.
Ут бўлиб қамрайди, йўқдир ҳудудим,
Шу курра мен учун бир олма мисол.

Уммонлар қаърида эртанинг ёди,
Тараддуд тадбирим кезар доимо.

Маъданни сув қилган дегрез амоди
Ирода кучига таслимдир тунѳ

Тушунчам банд этар турмуш режаси,
Техника асрининг талаби ўзим.
Маъданни юмшатар ишчи панжаси,
Фазода сайр этар ижод юлдузим.

Қуяман, ишлайман маъданни шинам,
Агар мен қуймасам гулламас ҳаёт.
Кунларнинг талаби менда мужасам,
Башар камолига ясайман қанот.

Октябрь жарчиси — Аврорани ҳам
Мен қўйиб, бахш этдим ҳарорат-оташ,
Ленин чақиригин,
 бонгин субҳидам
Таратди жаҳонга, бошлади кураш.

Мен қуйган қилични ўйнатиб қўлда,
Ғалаба тонгида Чапаев арслон —
Шиддаткор юриш-ла тоғу тош, чўлда,
Бермади жабҳада душманга омон.

Мен қуйган ҳудудсиз пўлат изларда
Туну кун маҳорат суръатим кезар.
Дарёлар тўлқини ва денгизларда
Билагим қудрати киргоқдан ўзар.

Маъданга жон бериб, бахш этиб қанот,
Ҳаёт қолипига қуйиб учирдим
Чунки мен инсонман қодир, асл хот,
Идрок ва ақлимни кўкка кўчирдим.

Мен қуйган маъдада бўлур жилвагар
Ойнадай мусаффо шу эзгу турмуш.
Бир олам тилак-ла топганман зафар,
Иқболим йўлини очган меҳнат, иш.

1974

ИНСОН

Олтин узук ёқут кўз билан порлар,
Жилваси ортади мисоли бир оташ.
Ер билан қуёшга боғланиб турар
Ўртада кўприкдай инсон заҳматкаш.

Шунинг-чун еримиз қиммати улуг,
Шунинг-чун курранинг бағри тўла кон.
Одам билан ерда ҳарорат тўлуғ,
Одамсиз ер, демак, мудҳиш биёбон.

Миллиард йил курранинг қатида ётган,
Маъданга олтин, дсб ном берди одам.
Меҳнатда ижодин завқини тотган
Одам-ла гўзалдир шу кўҳна олам.

Уммонлар тагидан садафдай гавҳар
Чиқарган шу асил инсон қудрати.
Жафокаш одам қўл урмаса агар
Тош каби бўлурди гавҳар қиммати.

Тафаккур отининг нур қанотида
Ҳаётсиз ойга ҳам қўнолди ҳаёт.
Ўрганди нелар бор кенг бисотида,
Ер билан боғланди инсон деган зот.

Инсон бу табиат асл мазмуни,
Қуёшга йўғрилган, ўчмас бир зарра.

Ҳаётнинг қуламас мангу, устуни,
Инсон елкасида чарх урар курра.

Шунинг-чун инсонга таъзим, эҳтиром,
Сахий табиатдан ҳиссаси катта.
Фахримдир ҳазрати инсон деган ном,
Қуёшни умридай яшар, албатта.

МЕҲНАТ ТАРОНАСИ

Табиат тарк этди ширин уйқусин,
Ҳаётга чорлаган еллар беором.
Деҳқонлар чамалаб ҳосил юкини,
Водийда иш бошлар тонг саҳар — оқшом.

Кўкламнинг ғамида ҳар бир нарса шай,
Бурчини ўтайди эҳтиёт бўлак.
Қаноти уфққа тутавиган атай,
Сайр этар агрегат бетиним, сергак.

Бир чигит унмаса бордир уволи,
Барқ урмас, кўкармас чекмасанг ташвиш.
Илк баҳор шудгорда кезар чумоли,
Унинг ҳам бошида олам-жаҳон иш.

Дарахтдан дарахтга қўнган қушга боқ,
Тезроқ битказсам дер уяни шиннам.
Ишлов бер, қўлингда етилсин тупроқ,
Ҳаётга мосланган ҳар бир тадбир жам.

Она-Ер чиройин оширсанг, инсон,
Шунчалар ошади қадринг, шарафинг.
Боболар шу ерни ишлаб топди кси,
Ишласанг олтинга тўлади кафтинг.

Тўкин куз ҳисоби сенинг қўлингда,
Поялар ясаган кўкка хирмондан,
Пешвоз чиқади гуллар йўлингда,
Бахтингни топгансан меҳнатдан, шондан.

ТЕНГЛИК ҲАҚИДА

Шу адолат ҳаёт билан борлиқдир тақдир,
Чунки уни яратувчи қодир улуг халқ.

Ҳақгўй инсон сулоласи кечар бирма-бир.
Осудалик, севинчларга этиб бизни фарқ.

Халқлар боқий, абадият демак ҳақиқат,
Яшармакда иродаминз амри-ла дунё.

Тор келмоқда тафаккурга она-табиат,
Сайёралар сийнасига ёқолдик зиё.

Моддий борлиқ заррасидан ҳар бир мавжудот
Яралмишдир, ижодкор халқ қўлида яшар.

Қуёш нури ва меҳридан топиб камолот,
Мангу, гўзал ҳаёт учун йўл очар башар.

Меҳнат билан ёқди инсон иқбол чироғин,
Шуъласида кўрди ёрқин умр йўлини.

Ер куррасин қамрамакка очиб қучоғин,
Яшаш учун урди ҳар ён толмас қўлини.

Маъданларнинг шуъласидан яратиб машъал,
Халқ, адолат дея қарши турдик зулматга.

Тенглик билан кўҳна Замин топгуси сайқал,
Бениҳоя умидимиз етказди бахтга.

1975

СЕН БЎЛМАСАНГ...

Эй, табиатнинг кўрки, бутун мавжудот,
Ақл, идрок соҳиби, ҳазрати олам,
Сенинг улуғ номинг-ла бошланар ҳаёт,
Тирикликнинг мазмуни сенда мужассам.

Сен бўлмасанг, эҳтимол, мураббий қуёш
Беролмас эди ҳаргиз заминга оро.
Сен бўлолдинг қуёшга кўприк, елкадош,
Файз топди сен билан шу кўҳна дунё.

Моддий мавжудотларнинг асоси ўзинг,
Ҳар нарсага қўл урдинг излаб ҳақиқат.
Ва дунёни тушуниб, порлоқ юлдузнинг
Шуъласидан тополдинг илиқ муҳаббат.

Муҳаббат зоҳир бўлди қалбингда, инсон,
Сен бўлмасанг, яралмай қоларди қўшиқ.
Сен бўлмасанг, бу дунё қўрқинч, биёбон,
Тополмасди даҳшатдан ҳаёт йўл-йўриқ.

Сен билан бошланади гўзаллик, олам,
Булбулларнинг куйига қўшдинг тарона.
Тоғдан оққан ирмоқлар бошлади кўклам,
Оқ чўққиларга қуёш урди зар шона.

Муҳаббат китобидан илк бор² варақ
Ўқидинг ва ҳис этдинг — шу ҳаёт ширин.
Шуъла сочди йўлингга кумуш тонг шафақ,
Англаб олдинг яшашнинг мазмуни, сирия.

АЗИЗ ТУПРОҚ

Менинг азиз тупроғим, эй муқаддас она-Ер,
Ғурур билан мен сени кўтараман қуёшга.
Меҳнат-ла йўғрилганлар ҳурмат қилар, сени дер,
Бағрингда ҳаёт изи ва қудрат бор яшашга.

Қуёш ишқида тун-кун чарх урасан парвона,
Боқий умрингда сенинг кўп сир ўтган бошингдан.
Юрагингда лавалар ўчмайди ёна-ёна,
Эҳтимолки, уммонлар яралган кўз ёшингдан.

Дардлашиб, мунис бўлиб, бағрингни юмшатаман.
Нозу неъмат ҳидидан оламан қувват, ором.
Қуёшнинг меҳрини-ю, лаззатини тотаман,
Ҳар тонг нурга тўлдириб сипқораман олтин жом.

Жафокаш боболардан мерос шу ер — Ватаним,
Улар тополмаган бахт бугун менинг изимда.
Вир Ватанки, хазонсиз мангу яшар чаманим,
Қулиб боққан истиқбол созимда ва назимда.

Улуғлайман, она-Ер, боиси — ҳаётимсан,
Меҳнат-ла сайқал бериб гуллатиб ардоқлайман.
Азиз тупроқ, мунаввар кошонамсан, хотимсан,
Шунинг учун умрбод қўриқлайман, сақлайман.

БИЗНИНГ АЁЛЛАР

Мусаффо туйғулар сизда бир олам,
Сиздан файз олади юртим жамоли.
Онасиз, меҳрингиз жўш уриб ҳар дам,
Завқ берар бедорлик, тунлар малоли.

Сабзадай интилдим ҳар тонг қуёшга,
Оташ қалбингиздан олдим ҳарорат.
Арзийди шу дунё кўтарса бошга,
Сиз демак, порлаган қуёшдек зўр бахт.

Сиздан туғилади менинг илҳомим,
Сиз билан барқарор адолат, қонун.
Инсоний ҳақғўйлик топар каломим.
Ўткир нигоҳингиз — тенгликка яқун.

Ҳазалим сиз билан бошланур албат,
Юрак зарбасига соласиз қулоқ.
Қўлингиз шифобахш, бордир кўп хислат.
Меҳрингиз селоби жўш урган булоқ.

Сиз ҳозир онасиз етук ва доно,
Парвона бўласиз бахш этиб жонни.
Тикашли гул демак нинангиз даво,
Ҳаётга чорлайди азиз инсонни.

Цех қалби сиз билан бўлди чароғон,
Дастгоҳлар сайрида нигоҳингиз бор.

Маъданлар жарагин тинглайди жаҳон,
Сиз билан техника асри барқарор.

Ҳаёт талабидир эҳтиёт бўлак,
Оташдг тоблайсиз, қиласиз ижод.
Ер шарин қамрашга сиздаги билак
Етажак, кутмақда келажак авлод.

Ҳар ишга қодирсиз, етук кимёгар,
Янгилик, фан сирн қўлингиздадир.
Моддий ҳар бир зарра сизда бўлур зар,
Маърифат гулшани йўлингиздадир.

Сиз ақл соҳиби, раҳбар, талабчан,
Райкомда, заводда ва ишчи сафда,
Серташвиш кезасиз тинмайин баъзан,
Партия ишнини кўтариб кафтда.

Шеъримга сарлавҳа бўлди Водийда
Зангор кемангизнинг учқур қаноти.
Уфқни қамрайсиз бойлик ёдида,
Фикрингиз халқимнинг тўкин бисоти.

Чарх урган дастгоҳлар сизга мунтазир,
Тўқийсиз халқ учун турфа ранг либос.
Турмушни безашга сизда бор тадбир,
Бу тадбир зарбдор оналарга хос.

Бизнинг аёлларнинг идрок ва ақли
Уйғотди Зухрани чексиз самода,
Шунчалар тийракки, тафаккур, нақли —
Маҳорат соҳиби ёруғ дунёда.

Аллангиз беради иқболдан дарақ,
Бўлдингиз қошимда доим парвона.
Қуёш нурларига осиб беланчак,
Шуълалар қўйнига солдингиз, она.

Тириклик мазмуни, боис ҳаётим,
Сиз борсиз жаҳонга боқаман мағрур,
Қўшиқдай боқийдир сиз билан отим,
Сочдингиз истиқбол йўлларига нур.

1976

ДУСТИМ ҒАФУР ҒУЛОМ ХОТИРАСИГА

Ҳар қачонги каби бугун даврамиздасан,
Мушоира, анжуманни бошладинг ўзинг.
Мағрур боқиб келажакка, орамиздасан,
Учмас ижод гулшанидан муборак сўзинг.

Ҳар бир япроқ ниҳол ёзди меҳр булоғидан,
Ҳар бир гулга ва гунчага қалбинг пайваста.
Сермашаққат шеърятнинг эрам боғидан
Севган халқинг қўлларига тутдинг гулдаста.

Истиқболинг кўзгусида кўриб аксингни,
Дўстларингга Ғафуруна ташладинг ханда.
Файз-сурур бахш айлаган тирик сасингни
Юрт, оламга эшиттирдинг боқий жаҳонда.

Гоҳ Навоий, Пушкин бўлиб яратдинг ғазал.
Эй аллома, серфазилат ва оташнафас.
Шараф қўлёзмасин битдинг, ҳар сатри зарҳал.
Инсонийлик, камтарликдан бизга бердинг дарс.

Сен бўлганда қизир эди аския, гурунг,
Ҳаммага ҳам баробардинг, хушчақчақ, улфат.
Сенга йўламас эди асло қайғу, ғам ва мунг,
Бир кўришган, қайта қилсам дер эди суҳбат.

Халқлар бахти сенга бўлди туганмас илҳом,
Севги вафо мазмунидир тийран ижодинг.
Шеър—қўшиқ умри каби, эй Ғафур Ғулом,
Номинг ўчмас, севган халқлар қиладур ёдинг.

ЯНГИ ИИЛ КЕЧАСИ

Календарь варагин йўқ ниҳояти,
Кунларни етаклаб ўтади йиллар.
Меҳр ила нур сепиш қуёш одати
Бўлгандай нурларга тўлар кўнгиллар.

Янги йил кечаси, мусаффо саҳар,
Яшарган кўринар кўзимга олам.
Юлдузлар жилваси бахтимдан хабар
Бергандай бўлади кулиб дам-бадам.

Лоларанг қадаҳни лабимга қўйсам,
Лолалар сайрида кезган бўламан.
Кошкийди шу оқшом файзига тўйсам,
Осуда ҳисларга яйраб тўламан.

Янги йил кечасин нурли бағрида
Янги тилакларим ёзади қанот.
Оқаман шодликнинг жўшқин наҳрида,
Зотан шу эмасми иқбол ва ҳаёт.

Чироқлар шуъласи хаёлчан ўйнар,
Гурунг завқи билан учар табассум.
Янги йил, бу кўнгил сенга талпинар
Кутиш соатлари бебаҳо бир зум.

Зафар бўсағасида сени қаршилаб,
Янги йил, қўлимга олдим биллур жом,
Таърифнинг куйлашга доим очдим лаб,
Қутмакда янги бахт, янги хуш айём.

ЗАМБАРАН

Музейнинг муҳташам, кенг дарвозаси
Олдида замбарак— тарихга сирдош.
Бир вақтлар тарқалган зўр овозаси,
Энди-чи, ётибди ерга қўйиб бош.

Мангуга қолсин деб мудҳиш салтанат,
Замбарак қўйдирди Худоёр қаттол.
Забтимда бўлсин деб эллар, мамлакат,
Мазлумлар иқболини қилган у поймол.

Раънолар кўз ёши сирли ҳарамдан
Ташқари чиқмади—аламли фарёд.
Ўзини тиймади жабр-ситаждан,
Юргизган эди хон қонли истибдод.

Қимлар йиғламади сийнасин ўйиб,
Қимлар яшамади бўлиб дарбадар.
Тарк этди бор-йўғин жонидан тўйиб,
Беҳисоб аждодлар ўтди бесамар.

Қул қилиб сотарди одамни одам,
Ҳокимлик қиларди олтин сармоя.
Жафокаш элларнинг кўргани алам,
Йўқчилик эзарди билониҳоя.

Золим хон амри-ла дегрез авлоди
Ўқчида ҳафталаб ёндирди гудоз.

Меҳнат-ла йўғрилган фикр ва ёди
Қумлар уюмига нақш солди пардоз.

Исёнкор Кованинг қонидай қайноқ,
Сув бўлиб оққанди қолипга маъдан.
Сув бўлиб оқдилар мисоли булоқ,
Замбарак қўйгунча талай олов тан.

Сапонда чақнади сўнмас учқунлар,
Ер ва кўк титради босқон зарбидан.
Кўрмади нечалар бир ёруф кунлар,
Кулиб қарамаган замон зарбидан.

Хон учун аслаҳа ясаб берганлар
Нишонга олдилар охир тахтини.
Гудозда чиниққан уста мерганлар
Отдилар қўпориб тожу тахтини.

Йиллар курашдилар, қора зулматдан
Чиқолмай кутдилар нажот йўлини.
Беллари букилди оғир меҳнатдан,
Асорат занжири боғлаб қўлини.

Жабр-зулм пичоғи қайралди яна,
Қон бўлиб сой оқди, бой бойга боқди.
Мазлумлар тополмай ором, бошпана,
Курашда тобланди, ёнди, тутоқди.

Волга бўйларидан ҳаётбахш еллар
Эсарди Оснё кўкида тун-кун.
Куч олиб, руҳ олиб исёнкор эллар,
Олға деб қўзғолди мисоли қуюн.

Замбарак ясаган қодир пролетар
Уша хон тахтини айлаган вайрон—
Октябрь тонгини билган муқаррар,
Етаклаб оға рус кўтарди исён.

Ғазаб ўти ёнди асрлар ошиб,
Алангаси тинмас қуллар гудозин.
Дегрезнинг нишчиси янчи курашиб,
Қўшалоқ каллали бургут парвозин.

Озодлик қуёши юз очди балқиб,
Чекинди минг йиллик асорат, зулмат,
Лениннинг нигоҳи шуълада оқиб,
Бахт йўлини топдилар эллар, мамлакат,

Кечмишдан абадий хотирот бўлиб,
Остона олдида ётар замбарак.—
Кечмиш аламига, дардига тўлиб,
Янги авлодларга сўйлайди эртак,

ТОШКЕНТ МЕТРОСИ

Ерга қулоқ соламан, заҳматкаш ер талабчан,
Сайридан билинмайди на ларза ва на титроқ.
Аллақандай бир овоз келади шўх ва тийран,
Юлдузлар шодасидай мунаввар ёнган чироқ.

Ер меҳварига туташ нурли сўқмоқлар ҳар ён,
Кундуз каби файз сочар кўҳна Тошкент метроси.
Ер остида яралди жаннат каби зўр макон,
Меҳнатсевар халқларнинг ижод, янги дунёси.

Сайр этар келажаким мрамор зиналар бўйлаб,
Гўё афсона каби яратилган қаср бу.
Она-Замин қатини очмоқдамиз авайлаб,
Замондошлар тақдири билан кулган аср бу.

Пўлат симларда оққан—электр тўлқинлари
Кошоналарга пайванд, сафоли манзилларга.
Шиддаткор одимларнинг чақнатган учқунлари
Элтмоқда бизларни яна узоқ йўлларга.

Мўъжизакор машиналар бунёд этаркан шаҳар
Инсон ақл-идроки ер остида тантана
Қилмоқда, буни одам тик кўтариб ҳар сафар,
Фурур билан қуёшга кўз-кўз қилмоқда яна.

1975

ҒУРУР

Жомдек тўнкарилган бошимга осмон,
Хаёлим сайр этар чексиз оламда.
Юлдузлар қандили мисоли маржон,
Нур сочар кўнглимга, кетмас адамга.

Кафтимга беҳисоб шуъла қўндирдим,
Баҳраманд бўлди Ер—она сайёра.
Шуъла заррасидан ҳаёт ундирдим,
Зарурат қонуни қилди овора.

Хаёлдай бетиним учқур дунёни
Забт этгум, парвози бўлса ҳам баланд.
Яшашдек серташвиш зўр муаммони
Замин меҳварига қила олдим банд.

Шунинг-чун қуёшнинг нури, меҳрини
Кекса Ер бағрига дадил узатдим
Ва очдим ҳаётнинг мушкул сирини,
Қисматим шу экан тун-кун кузатдим.

Мен билан гуллайди моҳир табиат,
Юлдузлар кўрсатар аксин сочиб нур.
Агар мен бўлмасам ортади зулмат,
Қуёшга кўприкман — инсоний ғурур.

1975

КУПРИК

Кўнгилдан кўнгилга топдик яқин йўл,
Бу демак дўстлик ва илиқ муҳаббат.
Етажак шафқат-ла ман узатган қўл,
Эрк дея узоқда ёнганга ҳар вақт.

Дўстлик кўприги ҳеч масофа билмас,
Жозоба, қудрати уфққа етар.
Чин кўнгил кўприги синмас, эгилмас,
Яшин тезлигида севги элитар.

Ғазаб сейлобида қайнаб етилган
Дўстлар бор, оҳидан чиқмоқда тутун.
Меҳнат-ла йўғрилиб нурга интилган
Заҳматкаш элларга ҳамдардман тун-кун.

Она сайёранинг сайри, суръати,
Кўнгил кўпригидан етказар салом,
Ҳудудсиз йўлларда дўстлик ҳурматин
Олиб қайтмаса-да, қуёш ҳар оқшом.

Қуёш боқий экан кўприк бузилмас,
Дўстликнинг йўлидир шуъла ва ёғду.
Ёғдуга интилган меҳр узилмас,
Бир-бирин кўражак кўнгиллар кўзгу.

БИР ПАРЧА СОПОЛ

Узоқ кечмиш бўлиб гувоҳи,
Шу қимматли бир парча сопол,
Хираланиб ранги, сиёҳи,
Минг йиллардан мужда, эҳтимол

Истеъдодли бир ижодкорнинг
Маҳорати, китобаси бу,
Ё кошона — сирли деворнинг
Қолдиғи бу, харобаси бу.

Шу бир парча сопол сиридан
Ҳаёт изи ўқилган каби,
Гавдаланган ҳар таъсиридан
Янги нақл тўқилган каби.

Езганимдан кичик бир лавҳа,
Етиб борса сўнгги авлодга,
Бўлур эди тарихий совға,
Қўшиқ қилиб оларди ёдга.

Бўлур эди бахтимдан хабар,
Минг йил бурун кўрган онларим
Ўқилурди ҳар олтин саҳар
Ленин асри, шод давронларим.

1974

ФАРЗАНДИМГА

Эй, янги тарихни яратган замон,
Бир зум тўхтамайди учқур қанотнинг.
Иироқ авлодларга қиласан баён,
Курашда тобланган жасур ҳаётнинг.

Нур билан йўғрилган асрни бошлаб,
Бахт йўлини очдилар коммунист инсон.
«Аврора» бонг ила зўр қадам ташлаб,
Яратди келажак учун бир жаҳон.

Коммунистлар яратган янги жаҳоннинг
Тузу кун ҳамнафас янги наслисан.
Зулматни маҳв этган кучли тўфоннинг
Тўлқини, жилваси, олтин фаслисан.

Октябрь тонгидан бўлиб баҳраманд,
Келажак асрга кўз тиккан авлод.
Етказар сен каби коммунист фарзанд
Ленин ғоясини йиллар қилиб ёд.

Келгуси наслга албат элтасан
Коммунист инсоннинг дунёқарашин.
Оловли йилларнинг сатрин битасан;
Бахт учун ҳақиқат ишин, курашин.

Шуълалар қўйнида яшамоқдасан,
Фарзандим, бу замон сенга уйғун, мос.
Давр-ла жўш уриб қайнамоқдасан,
Коммунист шарафин авлодга мерос!

Фасллар

ЙУЛЛАР

Кўнгил сўраб толе юлдузим
Васл уйига бўлганда меҳмон.
Бу ўнг эмас, туш, дейман ўзим,
Севинчимга тор келар жаҳон.

Термуламан бўлиб беқарор,
Эпложмайман ҳатто гапимни,
Гўё сиңаб кўрмак бўлиб ёр,
Қўлга олар очиқ капимни.

Чизиқларга синчиклаб қараб,
Бермак бўлар бахтимдан дарак.
Умр йўлини битталаб санаб,
Дейди: оғир бировни севмак.

Узун-қисқа чизиқлар, аммо
Сизни қилар талай овора,
Бошингизга тушибдир савдо,
Кўнмасликка йўқ асло чора.

Чизиқларнинг чўқмоқларида,
Қанча олам, қанча ҳижрон бор.
Олис манзил, овлоқларида
Баъзан севинч, баъзан гирён бор.

Нима бўлса кўнаман, майли,
Розидирман чексам ҳам ташвиш.

Десам, ёрим бериб тасалли,
Севгингизни қилай парвариш

Бу чизиқлар қанчалар узун—
Мушкул экан бўлайин ҳамроҳ,
Утмасин бу йўллар бемазмун,
Биргадурман доимо огоҳ.

Сароб эмас, бу ҳаёт йўли,
Дея меннинг овлар кўнглимни.
Мақсад йўли, бу сабот йўли,
Ишонтириб олар қўлимни.

1974

ТАНИШ БУЛОҚ

Кекса чинор тагида, қайнаган таниш булоқ,
Ҳордиқ олдим бир вақтлар, майса қирғоқларингда,
Чарх уриб атрофингдан, кетмасдим ҳаргиз узоқ,
Борлиқ аксин кўрардим, ойна ёноқларингда.

Оҳулар сув ичганда, йироқдан кузатардим,
Сурмали, шаҳло кўзи қилар эди мени ром.
Ой бошини ювгали келгандя сўз қотардим,
Зар кокилига кумуш сийнанг бўлур эди жом.

Ўз тилингда чулдираб, майини куйлар куйлардинг,
Юрагинг ёнар эди, ўчмай оташ ҳарорат.
Бир вафосиз дардини гўё менга сўйлардинг,
Ўз ҳолингга қўймасди туғён урган муҳаббат.

Илк баҳор ойдин тунда, жилвангга бўлдим мафтун,
Тўлқинларинг тинмасди ёшлигимдай беқарор.
Сабзаларга ёнбошлаб, қошингдан кетмай тун-кун,
Қулоқ тутдим, ҳикоя сўйлардинг такрор-такрор.

Ииллар ўтди, васлингдан мен тушиб қолдим узоқ,
Яна келдим соғиниб, ташна бўлиб қошингга.
Бироқ қайнаш кўрмадим сенда, эй, таниш булоқ.
Бари сўнган, қатъият йўқ эди бардошингда.

Нечун бунчалар ҳорғин, дардли маъюс боқасан,
Силкинганда она-Ер, тўсгандир балки йўлинг.

Биламан, аранг сизиб ва мадорсиз оқасан,
Жўш уриб, ирмоқлардан наҳрга етмас қўлинг.

Мен ҳам сендай бир нафас тинмайман, қарорим йўқ.
Қайнаб отилгим келар кўкка гўё фаввора.
Замон наҳрига оқиб, қўшилгумдир мен тўкис,
Қисматим, умрим менинг шу йўлларда оввора.

1974

Ш Е Ъ Р И М

Яйра, тинма, қувонч билан тўлиб-тош шеърим,
Юрагимнинг таржимони, жўшқин созисан.
Мен яшайман, сенинг билан лаззатли умрим,
Ҳаётимнинг гул-чечаги, сарин ёзисан.

Сен сўйладинг ишқ шевасин тонготар чоқда,
Баъзан қўшиқ тинглаб қолдим ойли тунларда.
Вафо, яшноқ чаманларнинг ҳикоясини
Эшиттирдинг, бахтим кулган олтин кунларда.

Қуйинг жўшқин, созинг ўйноқ, шу қадар майин,
Завқ селоби хаёлимда зарварақ очар.
Аллаловчи ва фараҳбахш нозик тараннум
Севги меҳри билан мени ҳар нафас қучар.

Мен яшайман сенинг билан лаззатга қониб,
Армоним йўқ, бахтдан дарак берган олтин соз,
Яйра, тинма, куйла доим хандон урароқ,
Гулшан ўлка чаманида қил баланд парвоз.

* * *

Мунчалар гўзалсан, она-Табиат,
Сен ширин умримсан, боис ҳаётим.
Сен демак маҳорат ва нозик хислат,
Бағрингда юксалдим ёзиб қанотим.

Эй, мени кўксида кўтарган олам,
Таърифинг тугамас ва гўзаллигинг,
Сендадир абадий меҳр-шафқат жам,
Тилимда тасвиринг ва тугаллигинг.

Қоп-қора тунингни ҳижронга, ғамга
Қиёс айлаб топди ишқим камолот.
Гулшанда гулларнинг ҳусни санамга
Ухшатиб тугамас олдим лаззат-тот.

Кумуш ирмоқларинг, шалоланг кўрки
Севгим дostonига бўлди дебоча.
Тоғлар чўққисиди кумушранг бўрки,
Виқор билан боқар кундузи, кеча.

Хуллас, севимлигим, она-Табиат,
Ишқим туфайли сен тополдинг чирой,
Мени шоир қилди тоза муҳаббат,
Куйлаб ўтганим-чун васфинг йилу ой.

Моҳирсан, қодирсан она-табиат,
Шу ҳаёт маскани — ёруғ дунёни
Яратдинг, измингда ранг-баранг ҳикмат,
Ва ҳал этдинг сирли кўп муаммони.

Сайр этар қонун-ла жафокаш ер,
Мувозанат сақлашга тоғлар яратдинг.
Фасллар ўтади сенда бирма-бир,
Қуёшга парвона янглиғ қаратдинг.

Барчаси сендаги тадбирга асос,
Ҳаёт мангу экан, режанг бузилмас,
Шуниг учун сенга қўйганман ихлос,
Бир нафас меҳрингдан кўнглим узилмас.

Юракка муҳаббат ўтин ташладинг,
Ҳижрон-аламлардан айладинг узоқ.
Ёр учун бир умр бахтга бошладинг,
Ғам солсанг бошимга, ерга оғирроқ—

Бўлурди курранинг аҳволи забун,
Бечора чекарди қайғу-изтироб.
Мени ташвишлардан сақлаганинг-чун
Қушдай талпинаман, мураббий офтоб.

БАҲОРНИ ҚАРШИЛАБ...

Неча ойким, йўлларингга боқдим нигорон,
Келгин баҳор, лолазорда мени адаштир.
Сенинг бахмал оғушингда кезайин шодон,
Чиройингга интизор бу кўзим қамаштир.

Тинчликсевар, озод эллар чаман боғида
Сайр айлаган қалдирғочлар билан бирга кел.
Булбулларинг шеър ўқисин гул бутоғида,
Далаларга, водийларга, бахмал қирга кел.

Шафтолининг гулларида ҳусну жамолинг,
Тўй-томоша қилай сени ойдин кечада.
Гўзаллигинг ҳикоясин, тоза висолинг
Кўрай сулув қизғалдоқда, боғу боғчада.

Кел, рубобим торларига завқ айлагин бахш,
Ватанимнинг кўрку файзин чертай басталаб.
Зумрад барглар моҳир қўлинг билан топсин
нақш,
Шабнам ювиб, кумуш тонгда гунча очсин лаб.

ФАСЛЛАР

I

Эй, мени бағрига тортган фасллар,
Хар доим ҳамроҳим, дилимга яқин.
Кунлар карвонини бошловчи йиллар,
Йўлларим ёритдинг нур бўлиб ёлқин.

Келасан хислатга тўлиб ва тошиб,
Чиройинг ҳисларим олиб қочади.
Хулқар жилвасига кулгим улашиб
Кетгандай, бошимдан шуъла сочади.

Баҳор бўлиб келиб, ҳолимга қўймай
Оҳу масканига кетасан бошлаб.
Қўлимга тутқазиб, битта ёниқ най,
Куйла деб қалбимга лахча ўт ташлаб.

Қоламан гулшанда қўшиқ басталаб,
Ғазалхон қушларга бўлиб жўр овоз,
Тонг шафақ лоласин ўқиб саҳарлаб,
Қўлимдан қўймадим жўшқин олтин соз.

II

Ез бўлиб келасан, оташ қучоғинг
Чорлайди феруза хиёбонларга.
Шиша кўл, ирмоқдан билиб сўроғинг,
Истайман, чопаман ва бўстонларга.

Қуёшни етаклаб ҳаёт йўлига,
Нурига ғарқ бўлиб айни саратон,
Ҳаловат билмаган инсон қўлига,
Меҳнатда бахт қуши қўнадир инон.

Тоғларга чиқаман, қоялар—поя,
Шалола сочади биллур учқунлар.
Арчалар солади бошимга соя,
Ардоқлар бағрида сафоли кунлар.

III

Куз бўлиб келасан, олтин куз бўлиб,
Бунчалар гўзалсан, бебаҳо фасл.
Меҳнат самараси—неъматга тўлиб,
Саховат бойлигинг бизга муттасил.

Бахтиёр умримнинг ҳуснини кўз-кўз
Қиласан бепоен кумуш водийда.
Эй, менинг ғурурим, фахрим, олтин куз,
Эшайман беҳисоб хирмон ёнида.

Зиллол сув ўрнида оққан каби бол.
Анқийди боғлардан шарбатнинг иси.
Етилган навбаҳор, барг ёзган ниҳол,
Эй, кузнинг ҳаётбахш, ширин нафаси.

Запгори осмонда мезон учади,
Хаёлим чулғайди, бир зум толаман.
Жанубга боғлардан қушлар кўчади,
Юрагим увишиб қараб қоламан.

IV

Қуёшга ардоқли, майин фаслсан,
Ухлатар авайлаб кўрпаси кумуш.

Фасллар ичида тоза, аслсан,
Бойликнинг гарови, эй, бебаҳо қиш.

Фасллар олади сендан андоза,
Сен улар жонисан, чирой, кўркисан.,
Қорқизнинг ҳуснини қилдинг овоза,
Ўлкам тоғларининг садаф бўркисан.

Гўё нур қўйнига киргандай дунё,
Ҳар нарса кўринар яшариб, порлаб.
Қорларнинг тагидан кўзимга гўё
Боққандай бўлади кўклам шивирлаб.

МЕНИ КУТМАҚДА

Шу моддий олам, боқий табиат,
Заҳматкаш қўлларда касб этган чирой,
Ваҳрига тортади илиқ муҳаббат,
Кезаман мафтунни бўлиб йилу ой.

Мени кутмақдадир чексиз самовот,
Юлдузлар кўзига қўндирсам уйқу,
Тафаккур, ақлдан боғласам қанот,
Қуёшдан Зухрога элтардим кўзгу.

Ҳарир булутларни қўйиб бошига,
Мени кутмақдадир асрдош тоғлар.
Хазина беркитиб ич ва тошига,
Кутмақда, йўлимга ўзини чоғлар.

Мени кутмақдадир ўктам навбаҳор,
Ҳаёт гулшанида ёнган қизғалдоқ.
Мени кутмақдадир жўшиб беқарор,
Ой нури ўйнаган феруза булоқ.

Булбуллар севгиннинг китобини очиб,
Мени кутмақдадир ҳар тонг чаманда.
Ғунчалар қатини очиб ва сочиб,
Севинчдан лабида бир қўша ханда.

О Н А

Онажоним, наинки жон, жаҳонсиз,
Меҳринг яшар қалб уйида бир умр.
Қамолотга етакладинг ардоқлаб,
Шафқат билан боқдинг, кўзларимда нур.

Сенинг ҳар бир нигоҳингнинг мазмуни
Саодатим, истиқболим сувратлар.
Она демак, — ҳаёт демак, муҳаббат,
Бутун борлиқ сени деяр, ҳурматлар.

Туғилганда йиғлаб кўрдим дунёни,
Сен ўргатдинг мени кулгига шунда.
Тонгга қадар айтган ширин аллангнинг
Ҳарорати кетмас, қалбим тўлқинда.

Сени десам, кўкка етади бошим,
Сени десам, порлар ҳаёт чироғи.
Сен пок юрак, хазони йўқ чамансан,
Жўшқин қўшиқ, асл шеър булоғи.

ОНА АЛЛАСИ

Нақадар сермазмун
Бу жўшқин ғазал!
Ойдин кечаларнинг бор ҳикояси;
Алла замирида севги муфассал,
Оналик меҳрининг йўқ ниҳояси.

Бу қўшиқ умрнинг илк баҳорига
Севги-ла қўшилган бир олтин варақ.
Бу қўшиқ пайванддир юрак торига,
Юракки, беғубор, лоларанг шафақ.

Бу қўшиқ камолот сари бир қанот.
У она қалбининг иқбөл парвози.
Бу қўшиқ сатрида мангулик ҳаёт,
Ширин умидларнинг жаранги, сози.

ТЯНЬ-ШАНЬ ЭТАКЛАРИДА

Қуёшга зинадир чўққиларда қор,
Булутлар тўш уриб ўтар беозор.
Адирлар бағрида ҳамиша баҳор,
Шунчалар бўлибсан латофатга кон,
Эй, Қирғизистон!

Жўш уриб чиқади бағрингдан Кўксув,
Ҳар тонгда ташналаб келади оҳу.
Қуйида Иссиққўл — товланар кўзгу,
Гўзаллик манбаи сенга бепоён,
Эй, Қирғизистон!

Туну кун тинмайди булбуллар авжи,
Чу отлиқ дарёнинг шўхлиги, мавжи.
Мафтунинг бўлади ҳар бир йўловчи,
Қурсам, деб бағрингда абадий макон,
Эй, Қирғизистон!

Бойлигинг, кенг бағринг, гўзал Тянь-Шань,
Ухшайди дўстларга тўкин дастурхон,
Бахмал водийларда кутасан меҳмон,
Бу эмиш энг севган ишингдир ҳар он,
Эй, Қирғизистон!

СЕВАН БУЙЛАРИДА

Гўзал Арманистон кўрки, эй Севан,
Шифобахш соҳилинг ҳамиша чаман.
Майин жилваларинг дилларга ором,
Биллур томчиларнинг нақадар шўхчан.

Авжида туну кун оққулар базми,
Янграйди булбуллар рубоби, назми,
Бахмал қирғоғингда кезаркан баҳор
Ҳар кўнгил талпинар, сенгадир азми.

Ҳар оқшом сайр этар қучоғингда Ой,
Қоқилин ювадир олиб минг чирой,
Гўзаллик акс этган, эй кумуш кўзгу,
Шунчалар бўлибсан латофатга бой.

Ташналаб оҳулар келар ҳар оқшом,
Шифобахш сувингга тутиб олтин жом.
Сурмали кўзини кўриб жилвангда
Уйноқлаб кечирар доим хуш айём.

Эй арман юртининг кўрки, зийнати,
Гўзаллик манбаи, кўнгил улфати.
Тилларда ўқилур дostonинг абад,
Мангудир дўстларинг меҳри, ҳурмати.

ТАЛПИНАР КҰНГЛИМ

Яна менинг талпинар кўнглим,
Бахмал боғлар, чорлар бинафша.
Тоғда лола шабнамга лим-лим,
Сипқорғумдир, мен унга ташна.

Сойлар оқар урилиб тошга,
Қайга чопар, йўқ ниҳояси.
Баҳор мени солиб оташга,
Еллар сўзлар ишқ ҳикоясин.

Кўкда парвоз этган қалдирғоч
Қўшиғига қалбим бўлди жўр.
Шўх оҳулар боқади қийғоч,
Хаёлимдай чолишар масрур.

Қапалаклар гул япроғига
Ёзган каби севгим сатрини.
Ўзни чоғлаб ҳар тонг чоғига
Тарқатади ғунча атрини.

Оплоқ тунда кўкда сузар ой,
Мени излаб чопади гўё.
Гулшан ўлкам ҳуснига чирой
Вахш этади ҳар тонгги сабо.

Баҳор менинг умрим қиссаси,
Босган йўлим каби музайян.

К У З Л А Р

Ешлик экан, кездим лолазорларда,
Бахмал адирларда ясландим танҳо.
Сочимни тортқилаб, ўйнаб наҳорда
Муаттар ҳидларни тарқатди сабо.

Бедага, какликка қўярдим тузоқ,
Ўйнагим келарди қуш боласини.
Қўлимга олардим тикилиб узоқ,
Ўпардим, севардим кўз қорасини.

Тирмашиб чиқардим тоққа, қояга,
Шўх оҳу бўларди мунис ва улфат.
Одимлар ташлардим мармар пояга,
Олқорлар чопарди навбат ба навбат.

Йиллар ўтди, э воҳ, болалик ўтди,
Ўтдилар хаёлдан у олтин нафас.
Йигитлик меҳри-ла қўлимдан тутди,
Узоқда қолдилар енгил ишқ-ҳавас.

Ҳавасим—қушларнинг кўзига мафтун
Термулиб боқардим, сира қўймасдан,
Қўзи ва оҳуни қувлаб туну кун,
Қийғоч боқишига асло тўймасдан.

У кўзлар, оҳулар кетдилар ташлаб,
Ешлигим, гурурим, қадрим билмасдан.

Билмадим, охири ҳижронга ташлаб,
Ҳавасим, ишқимни кўзга илмасдан.

Йигит бўлиб ўсдим, эй сеvimли ёр,
Юракка нақш солди ўтли нигоҳинг.
Бу энди ҳавасмас, қўйгил беқарор
Кўплар дер у кўзлар юрак ҳам розинг.

Биламан, бу кўзлар ташлаб кетмайди,
Мазмуни, ҳар сатри меҳри-ла вафо.
Бу кўзлар таърифин ёзсам битмайди,
Ҳаётим борича менга дўст, ошно.

КУТИШ

Водийларга чўкар оқшом салқини,
Етоғига аста йўл олар қуёш.
Эртанинг ҳаваси, ғурури билан
Қўяди лоларанг уфқларга бош.

Подалар ҳам қайтар, қўй ва қўзилар
Қишлоқ кўчасини тўлдириб ўтар.
Баланд теракларда қушлар чулдираб,
Ҳайзли бу оқшомни йўлга кузатар.

Эгатлар оралаб миробми, кимдир
Якка оёқ йўлдан қайтади ёлғиз.
Бетоқат бир назар билан қўл сиқиб,
— Ҳорманг! — деди йигит,
— Бор бўлинг! — дер қиз.

Оқшом қучоғида кезишиб танҳо,
Бораркан навқирон икки ёш юрак.
Севгидан чақнаган кўзлар аксида
Қўринар етилган ширин бир истак.

Сўз бошланар энтикиб йигит беором,
Олмоқчи эртага висол ваъдасин.
— Қаерда, қай чоқда кутай, айтингиз,
Туш пайти боғдами ва ёки оқшом?

Лабида табассум, барваста жиддий:
— Қутмангиз, — деди қиз.
Йигит дер: — Нечун?
— Мени кутмоқдадир пахтазор водий,
Ҳар ишнинг ўз вақти бўлгани учун...

Бойликнинг гарови — бўлиқ ғўзалар,
Мени кутмоқдадир беҳисоб шоа.
Фанимат фурсатни қўлдан бермайин
Ҳар кўсак бошида бўлай парвона.

Ғўзалар танига қондай сингувчи,
Ойнадек беғубор сувлар кутмоқда.
Универсал кутмоқда, далалар бўйлаб
Ҳал қилиш кунлари, дамлар ўтмоқда.

Тераклар учида ўйнар қизил нур,
Қуёш уфқлардан кўтаради бош.
Далалар қўйнида, меҳнат тонгида
Қўлга қўл беради икки бахтли ёш.

ЕЗ КЕЧАЛАРИ

Сут денгизи мавж ургандай,
Қандай дилбар, мулойим кеча.
Ёқут кўзли олтин юлдузлар
Жилваланар бўлиб ўзгача.

Ой нурида юзини ювиб,
Шитирлайди фируза барглар.
Атрофимга аста қарайман.
Берган бўлар бир ширин хабар.

Анор келар босиб хиромон,
Сугоришдан бўшаб кўнгли тўқ.
Эркин меҳнат завқига тўлиб,
Айтар ширин бахтидан қўшиқ.

У кезади эгатлар бўйлаб,
Дарахт соя солар изига.
Қипригига ой нури қўниб,
Гўзаллик бахш этар юзига.

Ез тунлари шу қадар дилбар,
Бир шеър каби қалбимга оқди.
Бирга бўлиб ҳар шом ва саҳар
Кўк келини гўзал ой боқди. . .

ЯПРОҚЛАР

Япроқлар тинмагац, яшил япроқлар,
Бокира баҳорнинг олтин сатрисиз.
Сиз—умр дафтари, асл япроқлар,
Гулшанни анқитган, майин атрисиз.

Чаманлар базмида чалгансиз чапақ,
Булбуллар ўқиса ширин бир газал.
Сизда ўз аксини кўраркан юрак,
Ҳаётдан завқ олар, шубҳасиз, тугал.

Бедор табиатнинг фасли, хислати.
Олтин саҳфангизда ноёб дебоча.
Ошиқлар қўшиғи, чин муҳаббатин
Мазмуни ўқилур кундуз ва кеча.

Бир йилнинг номаси сизда мужассам,
Сарғайган сатрлар—умр йўлингиз.
Тўймайман сизларга боққанда ҳар дам,
Баҳор васфин ёзмиш моҳир қўлингиз.

1974

«РОҲАТ» КУЙИНИ ТИНГЛАБ

Чолғувчи, сайрасин қўлингдаги соз,
Фақат ғам менга бахш этмаган дунё.
Пардангда у тийран роҳатлар парвоз
Айласин, эшитган бўлсин маҳлиё.

Сенинг ҳар пардангда Бобир носиси
Беркинган, роҳати тополмаган жой.
Ғурбат аламига жом — пиласи
Тўлгандир, ўқиган йиғлаб йилу ой.

Муниссан, табиат, сақладинг ҳар вақт,
Тиғингни урмадинг ва чекмадинг оҳ.
Юракка жойладинг ўзинг муҳаббат,
Роҳатга жўр этдинг, тақдирим туюқ.

Совуқ сим бўлсанг, ҳам куйиңгдир оташ,
Оламга таралиб янграр роҳатим.
Бетиним жаранглар, мазмуни дилкаш,
Тилингда тушмасин бор ҳикоятим.

Роҳати шу бўлса, шодлиги—чексиз,
Эҳтимол, сиғмайди шу кенг оламга.
Тасаввур қилурлар кеча ва кундуз,
Зотан роҳатларим сиғмас қаламга.

ДУТОРИМ

Мендан сўрамангиз севги қиссасин,
Бу савдо дуторим пардасига банд.
Изтироб ичида юрагим сасин
Куйлаш душвор экан, уринсам ҳарчанд

Висол онларидан куйла, дуторим,
Мен уни тинглайин ёниб ва хушҳол.
Олибсан қарорим ва ихтиёрим,
Ойли тун бағрида келгил, бирга қол.

Дўстларга етказгил бахтимдан хабар,
Фигонинг тарқалсин дилдан элларга.
Ушалган орзулар саноқсиз дафтар,
Мазмунни куйлагил узоқ йилларга.

Тилингдаш тушмасин жўшқин таропа,
Бўлибсан туну кун менга ҳамхона.

ҚАЛДИРҒОЧ ДЕИДИ

Соғиниб келибман узоқ эллардан,
Оч дўстим, у шаффоф деразангни оч.
Сен билан ўтсин, деб олтин фасллар,
Муборақ хонангга ёздим кенг қулоч.

Ою кун кўрай деб бўлдим интизор,
Талпиндим, интилдим, тоғлардан ошдим.
Меҳру муҳаббатинг айлади хумор,
Висол орзусида қийналдим, шошдим.

Эркини олмаган элларда бўлдим,
Ҳамхона бўлмакка йўқдир хонаси.
Чарх уриб айландим, қайғуга тўлдим,
Тўлгандир кўпларнинг оҳ, паймонаси.

Гоҳ қолдим чамацлар ичида тунаб,
Тин олдим гунчага, гулга қўйиб бош.
Булбуллар куйлайди, мен эсам хуноб,
Тонггача қайғуга, ҳижронга йўлдош.

Гоҳ кездим сўзларга майин тўш уриб,
Бижирлаб кўк сари айладим парвоз.
Қўшиғим фалакка чиқди жўш уриб,
Қаерга бормайин чалдим ҳазин соз.

Барибир бўлмади сенинг уйингдай,
Ҳеч қаер покиза, менга тинч макон.
Кошкийди ёздирсанг уй дафтарингга,
Шифтингга қураддим мангу ошиён.

Г У Л

(Пушкинни ўқиб)

Узоқ тун ўтирсам китоб варақлаб,
Тўсатдан ичидан чиқди сўлган гул.
Нафосат йўқолган хазон тусида,
Авайлаб-авайлаб аранг урдим қўл.

Бу ўша гоҳ ҳижрон азобин чекиб,
Лаззати, онидан қолган хотирот.
Бу ўша ойли тун, кўк кўл бўйида
Оққувдан тўкилган бир кумуш қанот.

Бу ўша васл уйин ёритган бир нур,
Чаманлар сайридан мангу нишона.
Бу ўша гоҳ ҳижрон азобин чекиб,
Сўлиган, сарғайган ёна ва ёна.

Ҳа, ўша интизор бўлган чоғлардан
Мен учун қимматли эсдалиқдир бу.
Сарғайиб сўлиган бўлса ҳам бунда,
Ширин хотиралар акс этар кўзгу.

Гул бўлиб бир сиқим хазон бўлса ҳам,
Юракда ёр ишқи ҳамиша баҳор.
Севги ва садоқат йўлини тутиб,
Ошиқлар ичида номим бахтиёр.

БУЛБУЛ

Тонгни кутиб чаманда булбул
Чекар эмиш оташин нола.
Ишқ ўтида ўртайди кўнгил,
Бўлиб ғунча ҳуспига вола.
Қанча фиғон, қанча изтироб
Чекса, ғунча қилмаскан парво.
Тиканларга бош қўйиб, азоб
Тортиб дардга топмасмиш даво.
Ғунча уни ухлатиб қўйиб,
Очар эмиш аста ёноғин.
Булбул кўргач ўртаниб-куйиб,
Доғда қолар эмиш, оҳ, тағин.
Ошиқ булбул, менга ҳамоҳанг
Бўлсанг, кўзинг кетмас саҳарда.
Ёринг чирой очса ранг-баранг,
Қолур лабинг ғунча лабларда.

МЕНИНГ СОВҒАМ

Мен биламан, соғингансан вафоли дилдор,
Яқинлашиб келмоқдалар висол кунлари.
Йўлларимга қора, оҳу кўзинг интизор
Бўлган, қўзим, йўқолмоқда ҳижрон тунлари.

Кунлар яқин, чертажакмиз севги торини,
Совға олдим умримиздай ширин, бебаҳо.
Совғам кўриб зафар билан кулган кўзимдан
Олажаксан олам-олам зўр, тотли маъно.

Олган совғам олтин узук, қиммат тош эмас,
Ё жилоси кўз тортувчи маржонми, дема.
Зилол сувлар, эркам каби боғу бўстонлар,
Тушунчангни қийнаб, эркам, ортиқ ғам ема.

Менинг совғам—миллион-миллион элларнинг бахти,
Менинг совғам—буюк шаҳар, кўркам қишлоқлар.
Зилол сувлар, эркам каби боғу бўстонлар,
Менинг совғам—кошоналар, олтин тупроқлар.

Менинг совғам — тинч гўшада, тоғлик қўйнида
Ухлаб ётган гўдакларнинг сокин уйқуси.
Менинг совғам — кўзларида умид порлаган,
Алла айтган оналарнинг қувноқ кулгиси.

Мен биламан, шу бебаҳо совғамни кўриб,
Меҳринг билан севгимиз ҳам топар камолот,
Олган совғам қувонтирар сени, шубҳасиз,
Шу эмасми, зотан сенга қимматли бисот.

Ким нима ҳам дер эди бизга,
Севгимизга севинганлар бор.
Икки юрак боғланди, пайванд,
Ҳур ўлкада бўлди бахтиёр.

Биласанми севгимиз оддий,
Йўқдир сира айрилиқ, фироқ.
Ҳижрон ўти олдида тизни
Чўкиш билан бутунлай йироқ.

Сохталиқ йўқ нигоҳимизда,
Юрагимиз бўлди ҳамоҳанг.
Чеҳрамизда мавж уриб кулар
Севгимизнинг завқи ранг-баранг.

Севдим сени чаман водийда,
Ғалабалар созин чалибсан.
Довруғ солиб улуғ-Ватанга
Тоғ-тоғ пахта териб олибсан.

Кулди гулшан сенинг қўлингда,
Кулди чиндан умр баҳоринг.
Қуёшнинг зар кокили билан
Ясанибди кенг пахтазоринг.

Ясантирдинг ўзинг авайлаб,
Олтин бўлди қўлингда тупроқ.

Гўзалликнинг шуҳрати, эркам
Бундан ортиқ бўлмас яхшироқ.

Шунинг учун севаман сени,
Бир мен эмас, севар мамлакат.
Бошинг узра гул, лолаларни
Сочдик изҳор қилиб муҳаббат.

ЮР, МЕН БИЛАН

Юр, мен билан баҳор қўйнига,
Бизни кутар чаман, боғ-эрам.
Булбул осиб гулни бўйнига,
Оҳу ҳуркмай кезмакда, эркам.
Кўнглимиздай беғубор анҳор,
Соҳиллари сабза ва чаман.
Қалдирғочлар учар беқарор,
Оқар сувга тўш уриб шўхчан.
Ҳилол сузар шиша осмонда,
Бирга юрсанг боқар суқланиб.
Дилга яқин бўлсанг жаҳонда,
Сени дея ўтаман ёниб.
Юр, мен билан, беғубор олам.
Оғушида покиза нафас.
Бирга кезсанг боқар чинакам,
Табиат ҳам қилади ҳавас.
Жўшқин булоқ наъма, куйига,
Юр, мен билан, солайлик қулоқ.
Маст бўлишиб гуллар бўйига,
Этагингга тўкай бир қучоқ.
Мен билан юр, соғиниб қуёш
Шуъла сочар босган изингга.
Водийларга ҳар кун қўйиб бош,
Сени кутар кириб измингга.
Мен билан юр, яшарган жаҳон
Қучоғини кенг очар ҳар он.

РАССОМГА

Эй иждокор, нозик мўйқалам,
Раҳмат тийрак заковатингга.
Чизган расминг кўрган ҳар одам
Таҳсин ўқир маҳоратингга.

Зеҳн қўйиб ишлабсан аммо,
Кўрган киши мутлоқ ишонар.
Туришимда севги бор, маъно,
Юрак ўти ўчмаган, ёнар.

Ғам юкни кўтариб қолган
Кипригимда ёш, интизорлик.
Ҳаммаси ҳам ўзича қолган,
Изтироб бор ва беқарорлик.

Суратимни кўрганлар айтар: —
Уша ошиқ, ўша бечора.
Ер кўйида бўлиб дарбадар,
Ҳали у ҳам ёлғиз, овора.

ҲАМШИРА ҚИЗГА

Узоқ кеча қийналур юрак,
Тўлғанаман бўлиб беором.
Алам сиқар, оғир дард эзар,
Баъзан хаёл сира бўлмас ром.

Оғир тунлар ҳасратин чекиб
Ётганимда бошим силадинг.
Эй шафқатли ҳамшира, менга
Меҳр билан соғлиқ тиладинг.

Қарашларинг иссиқ, маъноли,
Гўё она қучоғидаман.
Эркаланиб кўзингга боқсам,
Чиндан шафқат ётоғидаман.

Эй, меҳрибон, эй пок муҳаббат,
Қўкка етсин, бошимни кўтар.
Қўлинг ўлиб кетай бағрингдан,
Сафда азиз дўстларим кутар.

ЮРАК ТУГУНИ

Ешлигимни билганлар айтар,
Бола эдинг, ўжар, асабий.
Қулоғингга кирмасди аксар
Шўхлигингдан ўзганинг гапи.

Юз тирналган, ғурра пешона,
Еқа йиртиқ, енг шимарилган.
Муштлашишга топиб баҳона,
Тугма узуқ, бари тўкилган.

Ешлик ўтди чангитиб кўча,
Қалба туғён урди эҳтирос,
Болалигим — ўтган бир кеча,
Товушим эди йигитларга хос.

Ҳар бир юмшоқ ширини бир овоз,
Юрагимга майин қуюлди.
Ҳар сеҳрли боқиш, ишва, ноз,
Қўп шоширди, севги туюлди.

Кўнгил нозик, гапига қулоқ
Солсанг сенга нималар демас.
Билмас — оғир ҳижрон ва фироқ,
Ишқ йўлини қилади ҳавас.

Севги экан бўлдим асиринг,
Овораман хотир паришон.

Кам бўлмайсан, ташла кўз қиринг,
Излагайман сени ҳар қачон.

Хотира деб, рўмолчам учин
Тугмасам ҳам сени топаман.
Билсанг, энди севгимнинг кучин
Тушимда ҳам кўрсам топаман.

Дастрўмолни туккандай жонон,
Олов солиб тугдим юрагим.
Эсларимдан чиқмайсан асло,
Фақат сенсан умид тилагим.

НАБИРАМГА

Мен билан кезасан қўл бериб хушҳол,
Ҳар нарса кўринар ажиб ва янги.
Билмак учун бѳрасан ранг-баранг савол,
Тинглайсан, ўзгача ҳаѳт оҳанги.
Бошлашиб борамиз, текис йўлимиз,
Авайлаб ташлайсан жажжи қадаминг.
Гулларга бурканган ўнгу сўлимиз,
Нақадар гўзалдир шу олтин дамнинг.
Вақт келар текис йўл орқада қолар,
Паст-баланд йўллардан кетасан узоқ.
Бу умр йўлидир, юрганлар толар,
Олисда қаршилар сени кўп сўқмоқ.
Ҳозирча бобонгнинг қўлин тутмасанг,
Пиқилиб кетасан ҳарѳн адашиб.
Қатталар изини босиб ўтмасанг,
Улғайгач, қоласан бошингни қашиб.
Ушанда қўлингдан ҳеч ким мен каби,
Ушламас, ўзингча ташлайсан қадам.
Эҳтиѳт бўл доим, ҳаѳт талаби,
Орқага қайтма ҳеч, оқ йўл, набирам!

ТҮРТЛИКЛАР

Сен бўлмасанг ҳам кеча-кундуз бор,
Шуъласин бахш этган қуёш, юлдуз бор.
Нур билан йўғрилган кўҳна тупроқни
Топтама, бағрида кўп қора кўз бор.

* * *

Тонг чоғи гунчанинг хандасин булбул
Кўролмай қоларкан, ўртар экан дил.
Фурсатинг кетидан гар қараб қолсанг,
Фурсатдай омадинг кетади билгил.

* * *

Маъзур тут сўзимни, санагин чинга,
Ухшар шу тупроқнинг меҳри ёлқинга.
Ҳаттоки ойнинг ҳам тупроғидан фан
Етказди ва қўшди она заминга.

* * *

Май санга кўринур гўё ором жон,
Бахш этган бўлади кайфи бир жаҳон,
Май билан тўп-тўлиқ пиёла сенга,
Ҳамиша келтирур ҳасрат, алам, қон.

* * *

Дунёга пок келиб ва кетгил тоза,
Яхшилик ишларинг бўлсин овоза.
Ёмонлик истасанг ёқтирмас ҳеч ким,
Очилмас сен учун бирон дарвоза.

* * *

Куёш билан ерга кўприқдир инсон,
Инсон билан гуллар замин ва замон.
Одам бўлмаса курра ҳаётсиз олам,
Қоронғу ва мудҳиш кўринур жаҳон.

* * *

Биз қараб турмадик не ёзур азал,
Тақдиринг ишини жадал қилдик ҳал.
Курранинг бир қисми Совет элида,
Бахтиёр яшаймиз тўкис ва тугал.

* * *

Жаннат ҳам, дўзах ҳам, бу сўз афсона,
Ишонар ақлдан озган девона,
Таги йўқ дунёга кўнгилини бериб,
Одамлар ўтдилар ёна ва ёна.

* * *

Фалакка ҳукм этган тангридан зиёд,
Бошқа бир дунёни айладик бунёд.
Ол байроқ шуъласи — нурли йўлимиз,
Бу йўлдан топдимиз мақсад ва мурод.

•
* * *

Туғилишингдан фойда кўрмаса дунё,
Бекорчи ҳаётдан чиқмагай маъно.
Дунёга келдингми, бир иш қилиб кет,
Кўпчилик ёдидан чиқармас асло.

ҚИЗЛАРНИНГ ДАФТАРИГА

(Қўл ҳунар виставкасини кўрганда)

Онаси, қизимси, покиза идрок,
Шу ҳаёт бичиғи қўлингиздадир.
Сиз демак муҳаббат, сиз демак фарзанд,
Нур каби келажак йўлингиздадир.

Майин боқшингиз рўзғор чироғин
Шуъласин орттирар, ўчмас мангуга.
Сиз билан оила шодлик касб этар,
Сиз билан шу ҳаёт кирар қулгуга.

Вафонинг замири — мусаффо юрак,
Сизда бор турмушнинг кўрки ва файзи.
Мен дедим дилдорлик сизга ярашар,
Сиз демак наслнинг асл негизи.

ЕШЛИК ҲАҚИДА

Қани энди ёш бўлсанг,
Чопсанг сизмай кўчага.
Шўх бўлсанг, оташ бўлсанг,
Ўрнак бўлиб барчага.

Гоҳ дарахтга тирмашиб
Қўймасанг қуш боласин.
Қир ва адирлар ошиб
Тўпласанг гуллоласин.

Шундай шўхлик, ёшликка
Қайтмоқни қилсам орзу,
Болалик бебошликка
Қошки бўлсам рўбарў.

Дегувчилар, албатта,
Баъзан қоладир учраб.
Хаёлдан умид катта,
Кечмишни ўтар санаб.

Иигитлик солди мени
Севгининг гирдобига.
Қарорим олди мени,
Кўндим изтиробига.

Шу берур менга роҳат,
Болаликдан кўп афзал.
Чулгади ёр, муҳаббат,
Банд этди жўшқини газал.

Ёшлик тўполонлари
Хаёлдай ўтар-кетар.
Ишқнинг ширин онларини
Юрак қандай унутар?..

Муҳаббат

Қуёш қилиб бошимга қўйсам,
Найлай, бунга тополмам имкон.
Ҳароратинг, севгингга тўйсам,
Токай қалбада бу ширин армон!

Сочларингнинг жонбахш атрини
Сочсам, дейман, елга, уфққа.
Очсам, дейман, кўнгил баҳрини
Ўзни уриб оташга, чўққа.

Сени дея, таъна, маломат
Юкин олдим дадил елкамга.
Қани раҳминг, тоза муҳаббат,
Ҳажр уйида олган яккага?

Юрагимни куйга солайин,
Мақтаб ўтай сени, гулбадан,
Кипригим-ла тортиб олайин
Оёгингга қадалса тикан.
Сўрасалар, бу эъзоз нечун?
Ер севгиси, ҳурмати учун!

СОҒИНИШ

Узоқдасан, соғиниб баъзан
Кўкда сузган ойга боқаман.
Ўшатомай на ой, юлдузга,
Ҳижронингда дилни ёқаман.

Кумуш тонгда сайр этиб чаман,
Чиройингни сўроқлаб ўтдим.
Лабинг синингунчалар аста
Шивирлади, қулоғим тутдим.

Сувда қуёш жилваси каби
Кўзларимда ўйнар суратинг.
Қарорим йўқ, заррача бардош,
Асир этмиш соф муҳаббатинг.

Тополмагач, сени ҳеч ердан—
На лолазор, на бўстон, қирдан,
Ночор боқиб дил кўзгусига,
Кўрадирман яққол аксингни
Ва тинглайман майинг сасингни.

СУРАТИНГ

Тик боқолмас қуёшга инсон,
Баҳраманддир эммо меҳридан.
Ҳар зарраси ҳаёт учун кон,
Тушмас васфи инсон зикридан.
Қуёш қилиб хонамга осдим,
Суратингни, жоним, умрбод.
Шуъласини бағримга босдим,
Ишқ, ёшликни қайта қилиб ёд.
Суратингдан кулбам мунаввар,
Ёритади умрим йўлини.
Иқболимдан бергандай хабар,
Аллалайди киши кўнглини.
Ошуфтаҳол ўтган кечмишим
Нигоҳингдан, расмингдан зоҳир.
Сени дея тортган ташвишим,
Ўтган йиллар кўйига доир.
Ҳар кўрганда бир тўлғанаман,
Ҳеч ким билмас, дардим ичимда.
Қисмат экан, эслаб ёнаман,
Ҳамроҳимсан кундуз-кечимда.
Хонамдасан, оташ ҳисларим
Тарихининг бўлиб гувоҳи.
Сенга боқсам ақлим, эсларим
Туғён урар ва битмас оқим.
Қуёш бўлиб хонамда макон
Тутдинг мангу, эй, офати жон!

У Қ А Р А Ш

У қараш сирли нигоҳ,
Мазмуни мепга аён.
Боқмасанг на қилай, оҳ,
Қийнайди дарди ниҳон.

Шоир бўлсам эди, ёр,
Ёзар эдим боқининг.
Бунча шўх ва фусункор,
Юракка ўт ёқининг.

Уйлаган ҳар бир сўзинг
Қарашингдан биламан.
Жонга қасд этса кўзинг,
Амрига бош ағаман.

К Е Т М А

Боқма, жоним, баъзан ҳорғин,
Ва пойма-пой сўзимга.
Бари аён сен учун чин,
Диққат этгил кўзимга.

Интизорлик изтиробин
Қаттиқ тортган бу кўзлар.
Утли ҳижроннинг азобин,
Бошга ортган у кўзлар.

Соғинганда сени излаб,
Йиғлагайман узоқ тун.
Қандай қилиб, эй шакар лаб,
Кўзимда бор ишқ, учқун.

Юракда бор дард-алам,
Кўзларимдан ўқиб ол.
Агар раҳминг келса, санам,
Кўз ўнгимдан кетма, қол.

СЕВИНЧ ЁШЛАРИ

Муштоқ кўзим, севинч ёшлард,
Бесабрсиз мунча, беором.
Аямасдан қувноқ қалбимга
Қайғу-алам соласиз мудом.

Ер ишқида беқарорлигим
Кўпдан бери сиз учун аён.
Ҳаммасидан ўзингиз огоҳ,
Мен шўрликни қийнайди ҳижрон.

Ер васлига етишганимда
Мендан олдин бунча шошасиз.
Қиприklarим ҳўллаб, жуфталаб
Изтиробда қийнаб-шошасиз.

Севинчингиз, ҳаяжонингиз
Тўсар шунда нигоҳим, йўлим.
Ер васлига тўйиб боқолмай,
Доғда қолар бечора кўнглим.

МАЙЛИ

Майли, мени қилгин интизор,
Ою йиллар боқай йўлингга.
Майли, сенга арз қилай минг бор,
Истасанг ол қалбни қўлингга.

Майли, ёқсин ўтли ҳижронинг,
Ишқ йўлида бўлай овора.
Майли, парво қилмасдан жоним,
Дардимга ҳеч топмагин чора.

Майли, биров тапласа назар,
Қийнаб мени, рашкимни ошир.
Майли, олмай ҳолимдан хабар,
Кўрганнингда ой юзинг яшир.

Майли, қилсанг мени саргардон,
Бошга солсанг ҳисобсиз жафо;
Лекин жафо тугалиб, жонон,
Ахир бир кун қиласан вафо.

ХАЕЛИНГ

Қандай маломат бўлса, кўтаргундайман,
Берган ваъдаларингга, чиндан ишониб,
Асир бўлган юрагим, санга ундайман,
Йўлларингга кўз тутиб, ҳажрингда ёниб.

Мени қийнар тун-кун, висол орауси,
Бир нарса йўқотгандай, тушиб изингга.
Сан эмасми бахтимнинг ёрқин кўзгуси
Ишонганман вафога, тотли сўзингга.

Хаёлимдан бир нафас, кетмайсан узоқ,
Бориб келар неча бор, ҳар кун хаёлим.
Оҳу кўзинг ҳалқаси, қасдимда тузоқ,
Бўлган экан, жонгинам, йўқми уволим.

Уртамизда саргардон, паришон хаёл,
Бахш этгандай хаёлинг ширин бир висол.

* * *

Илтифот шуми, эй, севгили моҳим,
Мунчалар кўзингдан ташладинг узоқ.
Найлайин, етмади нола ва оҳим,
Бағримни эзади токай ғам-фироқ.

Шу ўтли оҳ сенга етмаса агар,
Телеграф ёғочига қўяман бошим.
Йиғлайман ва сенга етар муқаррар,
Салқп симда сизиб борур кўз ёшим.

Эҳтимол, шу онда келадир раҳминг,
Дардимдан титраган симларни кўриб.
Юрагим эди, оҳ ишқ ғамп, заҳминг,
Ачингин ёшимга узоқдан туриб. . .

ЕЛҒИЗ ЭМАСМАН

Биламан, ёлғизлик нақадар оғир,
Ҳеч кимнинг бошига бу қийин савдо
Тушмасин, тор келур ҳатто она-Ер,
Бағрингни эзади, ҳар турли бало.

Кимсасиз ўтганда баъзи чоқ шоминг,
Ҳеч ёққа сизмайсан, сиқилар юрак.
Татимас шарбатга тўлса ҳам жоминг,
Ёлғизлик жонингни қиладир ҳалок.

Завқ бермас ўқиса, куйласа рубоб,
Ургундай бўласан деворга бошинг.
Ёлғизлик оларкан тоқат ила тоб,
Тасалли бермайди ҳатто кўз ёшинг.

Улимдан ҳам қаттиқ ёлғизлик дарди,
Ойнинг ҳам, ернинг ҳам ўз йўлдоши бор.
Интизор кўзларга қайғу-ғам гарди,
Қўнмасин, ёлғизлик қилғай беқарор.

Бахтлиман ёлғизлик мандан кўп узоқ,
Ҳамроҳим ёр ишқи, ширин хаёли.
Қўнглимининг уйига ёққандай чироқ,
Кўзларим ўнгида ёрнинг висоли.

СЕВГИМ

Чўққилар бошида ялтираган қор,
Унга зар шуъласин сочар офтоб.
Бўлмаса нақадар вазмин, пурвиқор,
Вақтинча қуёшга беролмайди тоб.

Зангор уфқларда қолмагай туман,
Учиб йўқ бўлади мармар ҳавода.
Табиат қонуни вақтинча экан,
Фақат севги мангу қолар дунёда.

1974

Ғ А З А Л

(Қўшиқ)

Дард солибсан юракка, даво билан ишинг йўқ,
Жуфт келасан жафога, вафо билан ишинг йўқ.

Бедор ўтар тунларим, йиғлаб сени эслайман,
Шуми инсоф, оҳ ила наво билан ишинг йўқ.

Муштоқ кўзим косасин тутдим назар ташла деб,
Утганингда мен каби гадо билан ишинг йўқ.

Кўз ёшларим саломат аҳлин солгай хатарга,
Пясанд қилмадинг, оққан дарё билан ишинг йўқ.

Оҳимни асо қилиб суянганман эрта-кеч,
Ишқ йўлида қомати дуто билан ишинг йўқ.

Шуълангдан Ғайратийни баҳраманд, эт, эй қуёш
Қўнглим равшан этгучи зиё билан ишинг йўқ.

1975

На журм ўтдики, билмас мен каби юрган саёғини,
Утар умрим ҳамиша кўйида, истаб сўроғини.

Висолин шамъидан кулбам мунаввар эрди бир вақтлар,
Бировлар таънаси бирла узиб кетди оёғини.

Тушиб ҳижрон азобига, халос ўлмак экан душвор,
На чора қисматим шу — тортадирман дарди доғини.

Тарарда атри зулфидан топар эрдим ҳаловатлар,
Териб мужгонларим кошки тузатсайдим тароғини.

Хазондек ётганимда йўлида қилса назар менга,
Чиройин кўз-кўз айлаб сайр қилган чоғда боғини.

Муҳаббат йўлида қийнаб, ўзингни қилма сарсон деб,
Буранглар Ғайратийнинг холироқ жойда қулоғини.

ЕЗМИШ

Замол котиблари толени менга ёр деб ёзмиш,
Чекарга ишқи дардин сабру тоқат бор деб ёзмиш.

Кўнгил лавҳида севги достони айламиш тугён,
Тилимда ёрни исми туну кун такрори деб ёзмиш.

Утибдур Вомиқий, Мажнун ҳаёти байтулаҳзанда,
Мени бахт водийсида маскани гулзори деб ёзмиш.

Ютинмай косасин кайф айламак лозим эмас ҳаргиз,
Сеҳргар кўзларингнн завқинга хуммор деб ёзмиш.

Юрак ёр ишқини сан қанчалар элдан яширсанг ҳам,
Асир ўлмоққа доми зулфига тайёр деб ёзмиш.

Кел энди, эй қуёш, бу Ғайратий кўнглин мунаввар эт,
Бошингда чарх уришга қисмати сайёр деб ёзмиш.

ЭЙ САБО

Эй сабо, қўй шўхлигинг, ёр коклини тебратма кўп,
Атри бўйин жон думоғига уриб тарқатма кўп.

Дилбарим сузгун боқиб кўксим нишонга чоғлама,
Айла инсоф жуфталанган кипригингни отма кўп.

Кўрмасам бир куни сени, гул-лоладан айлаб сўроқ
Оҳ урарман, қалби торим қўзғатиб уйғотма кўп.

Ошиқи содиқлигимни, дилбарим, ет қадрига,
Айлабон нозу итоб кўпгимга қаттиқ ботма кўп.

Бу чаманда ёрининг меҳри вафосин Гайратий
Васфин айлаб қумри, булбулларни, бас, қўзғатма кўп.

НИМА БЎЛДИ?

Сен бирла бўлай деб эдинг, жонон нима бўлди?
Бир сўрмадинг, бу кўнгли паришон нима бўлди?

Мен қайси вафо-ваъдаларингга ишонай, ёр,
Сўз берган эдинг мангуга паймон, нима бўлди?

Соя каби из қуваман, йўқ, зарра қарорим,
Йўқлаб демадинг, йўлдаги сарсон нима бўлди?

Ағёрларим олдида боқмоққа уялсанг,
Четга чиқариб сўрмадинг пинҳон, нима бўлди?

Ишқингда ёниб, яъни эзилган юрагимга,
Қилмоқчи эдинг дардимга дармон, нима бўлди?

Бошим етадур кўкка агар бир хабар олсанг,
Бир йўл демадинг, Ғайратий ҳайрон нима бўлди?

ЕР УЧУН

Ер учун қийналмаган жонни деманг, у жон эмас,
Ишқ йўлини ихтиёр этмак ўзи осон эмас.

Ой этак билан тўсилмайдир, мунаввардир жаҳон,
Элга равшандир бу дардим, мутлақо пинҳон эмас.

Таъна тоши, ғам-алам бирлан мудом обод уйим,
Давлатим зўр, кўп бисотим, ўйламанг, вайрон эмас.

Гонг саҳарлар ёр кўйига етмаса нолам агар,
Ут юракнинг оҳи эрмас ҳамда чин афғон эмас.

Васли ёр, севги йўлида, Файратий, топдинг камол,
Эл билур, манга азалдан қисматим ҳижрон эмас.

БАНД

Бошима савдо тушиб мен зулфи занжирингга банд,
Бўлди бу мажнун кўнгил, охирда гирдобингга банд.

Остонам маскан эт деб, амри-ла чекдинг қалам,
Найлай, умрим дафтари ҳар сатри таҳрирингга банд.

Қайга ҳам боргум қошингдан, ул камон қошинг кўриб
Нотавон кўнглим бўлибдур қоши шамширингга банд.

Ўз-ўзим-ла сўзлашиб, номинг қилиб такрор ёр,
Бир кўриб ақлу ҳушим ул кучли тасҳирингга банд.

Сурати ҳолимни чиздинг, ишқ кўйин сарсони деб,
Сурати ҳолим мени ижоди тасвирингга банд.

Соя янглиғ из қувиб бир дам қарорим қолмади,
Ғайратийнинг тақдири иқболи тақдирингга банд.

ҲА Р Г И З

Гулшан ичра гул тополдим хорсиз,
Бахтиёрман — ўтмадим мен ёрсиз.

Ҳажрдан бегонадир кўнглим менинг,
Завққа тўлди севгидан озорсиз.

Ер ҳамниша қилди аҳдига вафо,
Шу сабабдан бу юрак губорсиз.

Икки дил достонидан ишқ баҳраманд,
Сухбат ўтди доимо агёрсиз.

Ишқ куйин қалб торига жўр айладим,
Қетмадим на ёрсиз, на торсиз.

Орзу-армон йўлида топдим амал,
Ўтмади умрим менинг гулзорсиз.

ФИРОҒИНГ

Нола-фироғларимга тўлмадими қулоғинг,
Ҳар кўйга солди оғир ҳижрон ғами фироғинг.
Не бўлди аҳди-паймон, кетдинг узоққа ташлаб,
Девонадек кезарман, иалаб мудом сўроғинг.
Босган изингни сурма қилмоқ умиди бирлан
Қирсам, чаманда кўрдим, ҳар ғунчада ёноғинг.
Найлай, бошимга тушди ишқ йўлида бу савдо,
Жон кетса ҳам танимдан, кетмайди дарди доғинг.
Сарсонлигимни таъна қилганлар сенга айтур,
Қаерларда юрибдур кўйингдаги саёғинг.
Муштоқлигимни ўйлаб, ҳолим сўрашга келгин,
Ё Ғайратий томонга тортмайдими оёғинг.

ЕТМАГУНЧА

Савдойи дарди ишқинг бошимдан кетмагунча,
Оҳим чиқар фалакка то сенга етмагунча.

Ҳар куни неча бора бориб келур хаёлим,
Қўрмай шамъи висолинг, ортар қайғу малолим.

Остонаида ётардим, йўқми сира уволим?
Ағёрлар кўйингга токи йўлатмагунча.

Истаб нигоро васлинг бедор тонг, саҳар маъ,
Ишқинг юракда боқий, қайғудан беҳабарман.

Қўрсатмаса тараҳҳум сарсону дарбадарман,
Бул Ғайратий қўлидан ул ёра тутмагунча.

ПАРИШОНМАН

Паришон қилганимдан нечани хотир паришонман,
Нега хотирларишон айладим ман бунга ҳайронман,

Висол орзуси бирлан келгуси умрим мени токай,
Етолмай кўйинга, ҳар бир қадамда зор-сарсонман.

Табибим, севги дардига уринма, чекма заҳматлар,
Давоси дард экан ҳижрон ғами муҳтож дармонман.

Чаман сайрида булбуллар юрак торимга ҳамоҳанг,
Тилимда ёр васфи, тонг саҳар бедор нолонман.

Маломат тоши ёғса бошимга, етгай бошим кўкка,
Не-чун, дўстлар, қувонмай, эл-халқ оғзида дostonмаъ.

Ҳаёлий суратинг жавлон қилар фикру хаёлимда,
Ҳамиша Ғайратийдек чарх уриб муштоқи жононман.

1975

Қисматим экан, найлай, муҳаббатга суяндим,
Қим ҳам бўларди менга яқин, ҳамдард, мададкор.
Ишқингда самандардек ўт бўлиб куйиб-ёндим,
Қўнглим учун бўлмадинг мендан бир йўл хабардор.

Қўтаришга ғамингни қолмади сабру бардош,
Сени деб ўтди умрим, қоматимни ҳам қилдинг.
Камалакдек эгилдим нигоҳингдан, эй қуёш,
Ёлғиз бошимга ажаб савдоларни жам қилдинг.

Қоматингнинг хаёли билан шу узун оҳим,
Васл уйига етаклар бўлди суявчиқ асо.
Халос эт балолардан, қайтармагил эй моҳим,
Асодек ташқарида қолсам, бу ҳам бир бало.

1975

КЕЛ ЭРТАРОҚ

(Фурқат ғазалига мухаммас)

Чеккан оқим етмади сенга, санам, кел эртароқ,
Кўнгли қаттиқ бўлмасанг-чи мунча ҳам, кел эртароқ.
Ҳажр ўтига ташлама, қилғил карам, кел эртароқ,
Сўрғали ҳолимни, эй қоши қалам, кел эртароқ,
Йиғламоқдан қолмади кўзларда ғам, кел эртароқ.

Сайри саҳро ихтиёр этган чоғимда из топиб,
Қўймайин ўз ҳоли зоримга кеча-кундуз топиб,
Лол этишга ёр ҳузурида ўанча сўз топиб,
Сандин айру гўшан ҳижрон аро ёлғиз топиб,
Ўртага олди мани қайғу-алам, кел эртароқ.

Кўз тутарман ҳоки пойинг сурма қилмоққа, нигор,
Йўқми инсофинг, бировни шунча қилдинг интизор?!
Чарх уриб кўйингда жоним, қолмади сабру қарор,
Марҳабо бош устига айлаб карамлик шаҳсувор,
Кўзларимни устина қўнғил қадам, кел эртароқ.

Ахтариб гоҳо изингни сайр этарман боғ-роғ,
Юзланурман чўлу саҳро, гоҳ борурман қоя-тоғ,
Не гап ўтди билмадим, кетдинг кўз олдимдан йироқ,
Муддатидир даҳр аро топмай вужудингдан сўроқ,
Эл аро анқо каби бўлдим адам, кел эртароқ.

Доимө номинг тилимда айларам такрор ёр,
Қайда қолди Ғайратий деб, бир кўринсанг-чи, нигор,
Ранг кўриб ҳолим сўрашга айладингми мендан ор,
Фурқатий, ошифта дил то чанди тортар нигор,
Дилда тоқат қолмади, жоним, таним, кел эртароқ.

ОРЗУ БИЛАН

(Эркин Воҳидов ғазалига мухаммас)

Тоғу тошларнинг чиройи лола гул оҳу билан,
Хаста кўнглимнинг қувончи ул камон абру билан,
Найлайн, дардимга парво қилмадинг кулгу билан,
Ойни ўн беши қоронғу, ўн беши ёғду билан,
Умрини ошиқ ҳамиша ўтказар орзу билан.

Қилди қалбим пора-пора, отди мужгондан бир ўқ,
Бедаво дардга йўлиқдим, топмадим бир йўл-йўриқ,
Берма кўнгилни деган носих сўзин билдим қуруқ,
Севгида кўксингга томган кўз ёшидан фойда йўқ,
Ишқ ахир шундай оловки, ўчмагай у сув билан.

Дарди ҳижрон эзди бағрим, найлайн, шому сабо,
Шул экан севган, севишган қисмати, жабру жафо,
Қанчалар ёзсам юрак қони-ла арз бўлмас адо,
Заҳмати ишқ дард эрурса, заҳмати шеърдир даво,
Чунки оғунинг шифоси, дейдилар, оғу билан.

Барча роҳат сенга бўлсин, дардима минг дард қўшай,
Ғам-алам селобида жавлон урай, майли жўшай,
Ишқ водийсида Фарҳоддек кезай, тоғлар ошай,
Барча заҳмат манга бўлсин, майли доим мен яшай,
Бу ажаб тотли азобу, бу ширин қайғу билан.

Куйла торим ишқ осмонида ёзгил кенг қанот,
Васл учун парвона бўлгин, иста ёрдам, илтифот.

Ез ғазал, муштоқ кўзимнинг косасин қилгин давог,
Ешлигим, умрим наҳори ишқу шеърсиз не ҳаёт,
Тонгни ёлғиз ғафлат, аҳли ўтказур уйқу билан.

Боғладим меҳрин ипин кўнглимга, ёт деб ўйламанг,
Ошкора ишқи дардин сиз уёт деб ўйламанг.
Ғайратийни ёрисиз аело ҳаёт деб ўйламанг,
Ёрни мен жоним деб айтсам илтифот деб ўйламанг,
У яшар Эркинсиз аммо, мен тирикман у билан.

УЧ РУБОИИ

I

Ҳаёт бор, севги бор ва севимли ёр,
Бу эса инсонга фазилат, даркор.
Севгининг энг юксак абадийси шу:
Ватанни севмаклик керакдир минг бор.

II

Туғилган чоғимда йиғладим тўлиб,
Бошқалар аркалаб бўлдилар кўп шод.
Умр ўтди, кетяпман мамнун ва кулиб,
Кулганлар йиғлашиб қилур мени ёд.

III

Иморат қийшайса қўяр тиргович,
Шу йўлдан ўзга бир чора бўлмас ҳеч.
Қаридим, йиқилиб кетмайин дея,
Асога суяниб қолдим эрта-кеч.

Баллада ва дostonлар

ДАРЕ СУҲБАТИ

Еши бир курранинг умри билан тенг,
Табиат бойлиги — энг кекса дарё.
Кумуш қулочларинг ҳудудсиз ва кенг,
Сендан баҳра олур қадим Осиё.

Мўйсафид Помирнинг Панж қучоғидан
Буралиб чиқасан, йўлинг саҳро, тош.
Йўлинг бошланади чўққидан, тордан,
Нур сочиб водийга, етаклаб қуёш.

Қўп қадим асрлар, миллион йиллар
Савдоси, кулфати кечган бошингдан.
Веҳисоб аждодлар, дарбадар эллар
Қисматин излаган кетмай қошингдан.

Жафоли кечмишнинг сен гувоҳсан,
Сўзлагин, дардингга солайин қулоқ.
Сен ҳаёт манбаи ва паноҳсан,
Шу она тупроқдай тарихинг узоқ.

— Ҳолим сўраб қошимга келибсан атай,
Сўзласам тугамас гамли дostonим.
Қулоқ сол, ҳасратимни бир йўла тўкай,
Ушалмади асрлар орзу-армоним.

Аждодлардан муқаддам дунёга келдим,
Бўтана бўлиб оқдим гўё бағрим хун.

Кўҳна саҳро қучоғида югурдим-елдим,
Зукко одамлар қўйди номимни Жайҳун.

Мен оқдим кимсасиз не дашт, саҳрога,
Йўлим тўсди қумлар, барханлар.
Гирифтор бўлдим қанча ранжу балога,
Қирғоғимда қовжираб қолди тикамлар.

Йўлим олис, из қувиб етолмас инсон,
Туманларга бурканиб оқдим беҳуда.
Самум ели эсарди мудҳиш, беомон,
Жон эгаси кезарди ваҳм, қўрқувда.

Бефойда оқишимдан чекдим пушаймон,
Қум тоғлари охирда тўсдилар йўлим...
Жанубнинг гармсели қурятди ёмон,
Майса кўкартирмоққа қолмади ҳолим.

Бўронларга дуч келиб оқдим шамолга,
Яна барханлар ошдим, ўзгарди изим.
Бешик-бешик тўлқиним етди Оролга,
Ортимда қолаверди ташна Хоразм.

Орол ҳазмига тушиб Сирга туташдим,
Икки дарё ўртаси бўлсин деб бўстон.
Бобо авлодни дедим, аста ёндошдим,
Мавж уриб оқдим ҳаёт йўлига томон.

Асрлар ўтди кўкда сузгандек булут,
Яна оғир савдолар тушди бошимга,
Кўрганларим ҳеч қачон бўлмайдн унут,
Бадфеъл ёвлар келдилар изғиб қошимга.

Буздилар тинч элларнинг хонумонини,
Вайронага айланди саҳро ўлкаси.
Қарши чиққанларнинг ҳеч қўймай жонини,
Кезди ўлимнинг дардисар кўланкаси.

Ойна каби уфқда ёнган саробга
Душманларни бошлади шунда мард Широқ.
Евлар дилини тўлдирди изтиробга,
Пок бўлсин, — деди, — мангу шу она тупроқ.

Бахмал соҳилларимда Широқ авлоди
Ер тимдалаб яшади жонкаш, жафокаш.
Емон ният-ла қадам қўйганлар доди
Кўкка ўрлади, ёнди қирғоғим — оташ.

Сув пуркадим саҳрога, ўчди яллиғи,
Яна яшнаб водийлар ва чаман боғлар,
Икки кумуш дарёнинг чўнг оралиғи
Тозаланди, йўқолди бойқушлар, зоғлар.

Тунда кумуш сийнам узра ой шуъласи,
Оқшом бўлса сайр этар беҳисоб оққув.
Буталарда сайроқи қушлар уяси,
Гўзал чиройим кўриб, дедилар: — Аму.

Лашкар тортиб устимдан ўтди Искандар,
Сувларим тўлқинланди оҳу фиғондан.
Элу юрт бошига солди зўр хатар,
Бошпана ахтардилар чўл-биёбондан.

Евлар тиклаб зулм қонли тахтини,
Иўллар, работларни айлади хароб.
Топтадилар кўпларнинг турмуш, бахтини,
Сувсизликдан бердилар уларга азоб.

Не шаҳар, қишлоқларнинг йўқолди файзи,
Қабристон каби юрт қолди ҳувиллаб.
Жангу жадалларда ўт-алангаси
Ҳар ённи қоплади, ёнди гувиллаб.

От чоптириб, чангитиб, оч бўри каби
Чингиз келди, бостириб уруғ-аймоғи.

Талаш ва топташ эди йиртқич талаби,
Қонга тўлди ўлканинг чамани, боғи.
Найзаларга илинди саноксиз бошлар,
Юлдуз бўлиб саҳрода ёнди машъала.

Гирдобимни қўзғатди оққан кўз ёшлар,
Бошланди элатларда исён, гулгула.
Кўп сийналар эзилди от туёғида,
Ҳақсизликларни кўриб қирғоқдан ошдим.

Зоялар қўнди халқларнинг чаман боғига,
Асабларим бузилди, кўпирдим, тошдим.
Ҳаммасин кўриб турдим, бўлди бағрим қон,
Ожиз эдим сел каби ёвни босишга —

Ваҳший Чингиз берганда даҳшатли фармон
Гуноҳсиз гўдакни ҳам дорга осишга.
Қаерга борса элни босди хобида,
Золим Чингизга Жўжи бўлди туғбардор

Парчаланди кошона, сарой, обида,
Вайроналикка эл-юрт юз тутди ночор.
Азамат, Жалолиддин деган алп йигит,
Сақлаш учун кўпларнинг бахт-иқболини.

Тўсди Чингиз йўлини мисоли бургут,
Қўлга олди душманинг ўлжа-молини.
Сарсон қилди саҳрода очкўз Чингизни,
Барханларда кўмилди талай саркарда.

Бутунлай йўқотай деб душман изини
Қирғоғимда от сурди оқшом, саҳарда.
Ёзган билан тугамас бу қонли савдо,
Орол сиёҳдон бўлса, етмас сиёҳи.

Ҳали ҳам хотирамда мудҳиш можаро,
Бир нафас ҳам тинмади мазлумлар оҳи.

Тилкалашиб бағримни очдилар ирмоқ,
Завол кўрди беғубор, кумуш чиройим.

Нажот истаб толмадим, югурдим узоқ,
Қирғоқларни ютгудай тўлқиним доим.
Сувдай оқиб ўтдилар йиллар беҳисоб,
Қирғоғимни чулғади қоп-қора туман.

Бирдан кўтарилди, ярқираб офтоб,
Иқболга юзғи бурди шу она-Ватан.
Соҳилларимда кезди баҳор нафаси,
Сароб кўринган чўлда барқ урди ҳаёт.

Қўшиғимга жўр бўлди булбуллар саси,
Базм қуриб чаманда қоқдилар қанот.
Баҳор келди бағримга ҳеч кетмас бўлиб,
Янги турмуш бошлади шу баҳор билан.

Инқилобнинг ёғдуси дилларга тўлиб,
Ленин умидидай соф бир наҳор бўлиб.
Баҳор келди, ясанди, яшарди олам,
Барҳам топди асорат, қонди истибдод.

Ўз қисматин ҳал этди ўлкада одам,
Янги замон яратган шу янги авлод.
Ҳалокат йўлларини буткул тарк этдим,
Чаман-боғлар йўлпмга чиқдилар пешвоз.

Баҳорни етакладим, уфққа етдим,
Мени олқишлади зап қушлар чертиб соз.
Улим кони — чўлларда қумлар-барханлар
Аста йўқолди, оқдим ҳаёт йўлига.

Босган изимда унди яна гулшанлар,
Истиқболим топширдим халқлар қўлига.
Тақир чўллардан зарра қолмади асар,
Пўловчилар кезади хушнуд ва омон.

Кечмишдаги ҳасратим бўлди мухтасар,
Қирғоқларим бўлди жаннатдай макон.

Уркач-ўркач тўлқиним тугамас мавжи,
Озод инсон учун боғ-роғлар яратдим.
Янги хиёбонларда шодликнинг авжи,
Бисотим, бойлигимни элга қаратдим.

Соф ниятли одамлар келди қошимга,
ГЭС қурдилар бағримга—зиё маскани.
Қойил қолиб кучимга ва бардошимга,
Дедилар, ўлка бўлсин нурлар ватани!

Бир қўлим чўздим эски изим Ўзбойга,
Асрий Қорақумдаги муштоқ қалбларга.
Қардош туркман диёрий гўзал чиройга
Айлантирдим, сув бердим ташна лабларга.

Қалъа, девор, работлар қолди узоқда,
Келажакка сақланур тарихий осор.
Қуёш нури янги кўл, зилол булоқда,
Жилваланиб акс этар тошқин, беқарор.

Қорақум саҳросида Ленин чироғи,
Мен туфайли Небуттоғ бағри мунаввар.
Кўҳна Бухоронинг чўлу ҳар ёғин
Баҳор қучди, юз очди тупроқлари зар.

Москвада энг олий доно анжуман
Очиб берди мен учун янги истиқбол.
Асрий бағримга қўлни урди етук фан,
Қарши чўлларига оқдим бемалол.

Таслимман техниканинг зўр қувватига,
Баҳайбат насосларнинг комидан ўтдим.
Таъзим қилдим ижодкор халқ меҳнатига,
Қовжираган саҳрога юзимни тутдим.

Эски карвон излари ювилди буткул,
Меҳнатсевар халқларнинг мен армониман.
Қашқадарё воҳаси энди бўлмас чўл,
Мен пахтаман, туганмас, тилла кониман.

Помир каби кўкрагинг баландга кериб,
Мен билан фахр этасан, эй азамат халқ!
Бепоен қучоғимга нур бўлиб кириб,
Кумуш соҳилларимда қуёш каби балқ!

Мўътадил қулоч ёзди оташ саратон,
Оқ олтин бойлигига қўшолдим ҳисса.
Халқ бахти учун хизматим аён,
Янги авлодлар менга тўқийдир қисса.

Ш О И Р

ҚОРА БУЛУТ

Ез чилласи, нафасни
Бўғар ҳарорат.
Табнатда ҳасратли
Бўғиқ бир ҳолат.
Кўплар кезар овора,
Йўқ саранжоми.
Баъзиларнинг қўлида
Бол тўла жоми.
Икки бошли бургутнинг
Оғир сояси
Элнинг бошига тушган,
Йўқ ниҳояси.
Гўшалардан келади
Ҳазин бир фарёд.
Бой, боёнлар кезади.
Сармаст, кўнгли шод.
Оғир ғамга бурканган
Вайрона бу юрт.
Феруза кўкни босган
Қоп-қора булут.

ОҚШОМ

Тўлқин уриб оқмоқда
Пастда телба сой.
Сой жилвасида ўйнар

Кўкда сузган ой.
Чириллайди тинмасдан
Тунги ҳашарот.
Табиат йиғлагандай
Аламли,
ҳайҳот. . .
Сой бўйини ёқалаб
Қелар бир соя.
Тебранар, пасту баланд
Унга бир поя.
Тун даҳшатин орттирган
Қаби мажнунтол,
Қорайиб кўринади
Қирғоқда яққол.
Фуломни кўриш билан
Қушдек талпиниб,
Оҳу қаби кўзида
Учқунлар ёниб—
Гавҳар бошлади унга
Аста арзи ҳол.
—Бунча ҳам зориқтириш...
Қолмади мажол.
Фулом олди бағрига,
Бошлади ўгит:
«Етар, жоним, бир нафас
Ҳасратни унут.
Тўкма ёшинг, жудолик
Тушмагай асло.
Юр, кетайлик ахтариб
Бу дардга даво.
Қайга сиғар ғариб бош,
Сендан айралиб.
Қалдирғоч қанотидай
Қаддим қайрилиб.
Борарга маконим йўқ,
Етимлик эзган,

Қариндош-уруғ юпун,
Барчаси безган.
Узоқ кетма бахш айла
Майин нигоҳинг.
Умидим шул: бўлайин
Мангу ҳамроҳинг».
Ғулом тутди Гавҳарнинг
Қўлидан аста.
Икки вафоли дилдор
Ва дил шикаста—
Изламоққа кетдилар
Нажот йўлини.
Ғам-ғусслардан озод
Ҳаёт йўлини.

ҒУРБАТ КУЛБАСИ

Эгри-бугри кўчалар,
Ойли тун сокин,
Севганила йўл босар
Паришон йигит.
Жин кўчанинг бошида
Хароба бир уй.
Оқар эди шу уйдан
Шикаста ҳол куй.
Дераза, тўйнуқларда
Чироқ шуъласи.
Кўринар бир ғарибнинг
Елғиз кулбаси.
Етишдилар хонага
Икки дўст шу чоқ,
Табаррук остонага босдилар оёқ.
Шоир Завқий ўлтирар,
Қўлида ёниқ соз.
Ҳар пардасида титрар
Ҳазин бир овоз.

Кўзида умид акси,
Нуроний соқол.
Чеҳрасида ҳорғинлик,
Боқар пурмалол.
Суҳбат кетди ўртада
Қизгин бир нафас.
Эл-юртнинг ташвиши,
Өғир кундан баҳс.
Фулом сўзлар, қалбига
Тўлган изтироб.
Қийнамоқда борлигин
Минг турли азоб.
Завқий боқар маъноли
Унга дам-бадам:
— Сўзла, ўғлим, келтирди
Қандай бир алам?
Сўзла, кимлар бахтингга
Солмоқчи чангал?
Кимлар касбу корингга
Бермоқда халал?
Кимлар синдирмоқ истар
Жўшқин торингни?
Тортиб олмоқчи кимлар
Севган ёрингни?
Ғигит очди сўзга лаб,
Кўзида оташ.
Деди: — Устоз, юракка
Тўлди ҳасрат, ғаш.
Оқ пошшонинг амри деб
Бою боёнлар
Эзмакда камбағални,
Дилда фиғонлар.
Мардикорга олмоқда,
Одам қадри пул.
Пулсизлар сотилмоқда,
Бой аҳлига қул.

Обид шайтон мени ҳам
Солиб домига,
Қарзимнинг бадалига,
Ўғлин номига
Хатга солдирди сўзлаб,
Кетаман узоқ.
Йиғлаб арз этсам, ҳеч ким
Солмагай қулоқ.
Йўл кўрсатинг, отахон,
Қайга урай бош,
Қочайми ўзга юртга,
Қолмади бардош.
Мен кетсам ҳасрат билан
Қолар уй ичи,
Менсиз қандай кечади
Кундузи, кечи?
Мен кетсам қолар йиғлаб
Вафоли ёрим.
Йигитлигим қувончи,
Умр баҳорим.
Гуломжоннинг сўзини
Тинглаб оҳиста
Завқий деди: — Дадил бўл,
Бўлма шикаста.
Юк кўтарган юзага
Чиқади, албат.
Бунинг учун қилмагин,
Ўлим, кўп ҳасрат.

Бу кунлар бошимизда бир саҳоб ўлса ажаб эрмас,
Мунаввар зимнида бир офтоб ўлса ажаб эрмас.
Бу давлат сув юзинда бир хубоб ўлса ажаб эрмас,
Муқаррардир, замона инқилоб ўлса ажаб эрмас.

Завқий шеърин тугатди,
Қалба ҳаяжон.

Ташқарида қўзғолди
Говур-тўполон.
Айғоқчи Обид шайтон
Қўққисдан кириб,
Утирганларни тутди
Бирдан ёпирилиб.
— Тутинг, жаноб пошшога
Итоатсизни.
Кўрнамак, ишдан қочган
Бу уятсизни.
Енидаги жононни
Чиқарманг қўлдан.
Сибир қилпаг, Завқийни
Ҳибс этинг шу он.
Кўпни йўлдан чиқарган,
Нияти ёмон.
Тили наштар, бизларни
Айлаб ҳақорат,
Тинчлигимизни доим
Қилмоқчи ғорат.—
Полиция ўйнатиб
Ваҳший кўзини,
Тўкиб солди заҳарли,
Таҳқир сўзини.
Ғулом билан ёрини
Қилдилар асир.
Қўрқинч туннинг бағрида
Ўтди талай сир.
Ўтакетган зулматга
Қилолмай тоқат,
Шоир қалбига тушди.
Оғир жароҳат.
Уқиди ғазаб билан
Ўтли ашъорин.
Чертди шунда аламли
Қалбининг торин.

БАХТ САДОСИ

Авроранинг залпида
Октябрнинг садоси.
Россияни ларзага
Солди янгроқ нидоси.
Халқлар жангга қўзғолди
Доҳий Ленин бўлди бош.
Олға деб йўл кўрсатди.
Партиямиз— зўр қуёш.
Нажот йўлини топди
Тубанда қолган одам.
Ҳақсизликлар тугади,
Йўқолди қайғу-алам.
Ленин тутган байроқда
Кўринди иқболимиз.
Акс этди бахтли ҳаёт.
Ерқин истиқболимиз.

ДУСТЛАР

Ҳаёт қайноқ депода,
Саноқсиз одам.
Дастгоҳларнинг жарангги,
Иш қизгин ҳар дам.
Болғалардан учмоқда
Учқунлар—юлдуз.
Бутун цехлар чарогон,
Гўёки кундуз.
Депонинг ёнбағрида
Оддий бир хона.
Атрофида қуроли
Эрлар мардона.
Дадил қадамлар билан
Кузатар навбат.
Келдилар Фулом, Завқий,
Қўлларида хат.
Рухсат сўраб ичкари

Кирдилар шу чоқ.
Петров очиқ юз билан
Очди кенг қулоч.
Сўнг Завқийга дер Петров:
— Хўш, қандай хабар?
Сизнинг учун ташвишда
Дўстлар кеч-саҳар.
Кекса Завқий кўп ҳорғин,
Кўзида ғазаб.
Кўрган-билганларини
Айтди битталаб:
— Уч кун бўлди, душманнинг
Изига тушдим.
Кўзланган мақсадимга
Охир етишдим.
Мухториятчи аблаҳ—
Бир тўдз сотқин
Тошота қишлоғига
Кўйган махфий ин.
Элни талаб, кўп уйни
Қилганлар вайрон.
Фарзандидан айрилган
Она йиғлар қон.
Отрядлар билан душман
Изини топдим.
Ҳабар билан ревкомга
Югурдим, чопдим.
— Раҳмат! — деди Завқийга
Петров қувониб.
Тошота қишлоғига
Барча отланиб—
Тун ярмида отряд
Юриш бошлади.
Ер-кўкка ларза солиб
Қадам ташлади.
Кўчалар бўш, паст-баланд,

Мудҳиш зулумот.
Елиб борар пишқириб
Тўда-тўда от.
Уқтин-ўқтин келади
Узоқдан фарёд.
Жабрдийдалар йиғлар,
«Босмачидан дод!»
Қишлоқларнинг йўқолган
Файзи, сурури,
Кўпларнинг тинчи кетган,
Роҳат-ҳузури.
Етдилар Тошотага,
Ҳали тонг узоқ.
Қозининг қўрғонида
Кўринди чироқ.
Командир амри билан
Бошланди ҳужум.
Қўрғонни қуршаб турди
Армия бир зум.
Бойқушлар уясиши
Барбод этмоққа,
Петров билан Ғуломжон
Бордилар тикка.
Завқий юрди чап ёқдан,
Ёв инин яслаб.
Пистирмалардан ўтди
Одимин тезлаб.
Шу чоқ қўрғон олдида
Отилди бир ўқ.
Тўрт тарафдан бошланди
Кучли ҳайқириқ.
Ичкарига кирдилар
Енган ўт каби.
Қуршаб олди отряд
Зўр булут каби.
Қўлга тушди исломнинг

Пешволари.
Ет ўлка малайлари,
Раҳнамолари.
Шийпоннинг ёнидаги
Хужрадан овоз —
Эшитилди қўққисдан,
Фамли, мунгли роз.
Фулом борди яшиндай,
Пистирма қочди.
Дўстлари билан сирли
Хужрани очди.
Чироққа ўзин урган
Парвона каби,
Уч қиз чиқди паришон,
Девона каби.
— Фулом ака!!! — деди-ю,
Бири йиқилди.
Севинчидан бўғзига
Нафас тиқилди.
Не кўз билан қарасин,
Севгани Гавҳар
Қуш боласи сингари
Талпинар, титрар.
Петров деди:— Бўлдингиз
Чинакам озод.
Октябрдан етишди
Сизларга мадад.
Оналик ҳуқуқингиз
Қуёшдек яшнар.

* * *

Петровнинг кўксига
Шоир қўйди бош.
Тонг ёришиб, уфқдан
Валқарди қуёш.

УЛМАС ҚУШИҚ

I

Кекса тоғлар тошига
Ҳамза ёзар олтин хат.
Юрагида жўш урган
Шодликлари қатма-қат

Ҳамза ёзган хатида
Коллективнинг аҳди бор.
Меҳнатсевар эрларнинг
Истиқболни, бахти бор.

Юксакдан чиқиб қуёш
Шу хатга ташлар нигоҳ.
Фақат уни кўролмай
Қора кучлар чекар оҳ...

Сой ёқаси майсазор,
Қизил байроқ ҳилпирар;
Кенг водийлар бағрига
Ҳеч туганмас нур сепар.

Ҳамза истар, шу байроқ —
Чўққилардан олсин жой.
Шоирга қўшилишиб
Чапак чалар ел ҳам сой.

Ҳамза билан кезади
Водийлар бўйлаб баҳор.

Бирга қўшиқ айтади
Тоғлардан оққан анҳор.

Қояларга чиқади,
Лола, гуллар ҳамсоя.
Қутлаб гўзал баҳорни.
Куйлар шеър бениҳоя.

Қўшиқ айтиб булбуллар
Дуторига бўлар жўр.
Аста оқар жар ёққа
Шоир шеъридан сурур.

Тинглаган бўлар сойлар,
Тинглаган бўлар шамол.
Қўшиққа бўйнин эгар
Сув бўйида мажнунтол.

Тинглаган бўлар тоғлар,
Қўшилар садаф булоқ.
Тинглаган бўлар майин.
Арчазордаги ирмоқ.

Оқшом чўкар водийга,
Тинглар сузгун боқиб ой.
Ҳамза қўшиғин элтар
Узоқларга кумуш сой.

Туманга буркалгандай
Пастда мазор. Ҳар ёғи
Кўринар мушук кўздай
Шайхлар ёққан чироғи.

Қўтос думли қора туғ
Тебранмас, турар сокин.
Баъзан ҳуриб қўяди
Улакса қидирган ит.

Қоронғи ҳужралардан
Чиқар садо, дەر: «Еҳу!»
Вайрона кулбалардан
Оқар мудҳиш зўр қўрқув.

Гулханлар ўчиб қолган;
Оқмоқда қора тутун.
Давра олган бир неча
Заъфарон юз, кўзи хун.

Қарғалар ўйип қилар
Нураган пештоқларда.
Дин китобин чанг босган—
Ётади равоқларда.

Хунук бўлиб кўринар
Қоп-қора тунда мозор.
Боқсанг қалбингга ботар
Ранжу малол ва озор...

II

Баҳор юрар етаклаб,
Қўшиқлар айтиб Ҳамза.
Вулбуллар чертади тор
Кўрсатиб турли ғамза.

Шоҳимардонда кезар
Кўкламнинг шод нафаси.
Табиат чиройига
Ортар дилнинг ҳаваси.

Қўшиқ айтиб келади
Чўққилардан шалола.
Шабнам билан тўп-тўлиқ
Қирдаги ёқут лола.

Қуёш ҳар ёққа сочган
Аямасдан зар тигин.
Шоҳимардонда бугун
Ўтмоқда катта йигин.

Меҳнатсевар эр, аёл,
Тўплапганлар беҳисоб.
Тетик Ҳамза минбарда
Элга қилар сўз — хитоб:

— Артель тузамиз, дўстлар,
Бу сўз Ленин ғояси.
Бу сўз мазмуни улуғ,
Иўқдир ҳеч ниҳояси.

Олтин каби тупроққа
Ётлар бўлмасин эга.
Сиз яратган бойликни
Ўзгалар олар нега?

Топган-тутганингизга
Чанг солар токай мозор!
Инсоний ҳуқуқингиз
Нечун бўлар ҳокисор?!

Роҳат кўрмай бир умр
Шайхларга қул ўзингиз.
Қошоналарга токай
Чўри бўлар қизингиз?

Ленин ёқди мангуга
Бахтимиз чироғини.
Ленин қўпорди буткул
Бошдан бало торини!

Давлат келтирар бизга
Коллектив тузум, ҳаёт.

Меҳнатингизга шерик
Бўлолмас бир ҳовуч ёт.

Қорли тоғлардан оққан
Сизникилир зилол сув.
Зумрад водий, чаман боғ,
Сизникидир шу бол сув.

Чаманга соя солар
Токай мозор ялови?
Танг яшаш қўлга кирар
Ёнса исён олови!

Тоғларни кўтаргудаёй
Бизда мардлик, бизда куч.
Текинхўрлардан нега
Ололмаймиз ҳақ ва ўч?

Қўнглингиздан тарашланг
Мавҳумот қўрқусини.
Чин раҳнамо деб билинг
Ол байроқ ёғдусини.

Шу байроққа ёзилган
Ерқин истиқболимиз.
Эрк ва ҳуқуқимиз,
Саодат-иқболимиз.

Шу байроқнинг мазмуни
Меҳр, вафо, муҳаббат.
Ленин берган шу байроқ
Келтиради мангу бахт.

Шоирни тинглар ҳамма,
Умид ёнар кўзида.
Олам-жаҳон маънолар
Жаранглайди сўзида.

Қорли тоғлар бошини
Эгиб солгандек қулоқ.
Чуввос солиб оқмоқда
Қўшилишиб сой, булоқ.

Ҳамза сўзлар кўпларнинг
Юраги, истагини;
Орзусини суратлар,
Умиди, тилагини.

«Артель бўламиз!» дея
Бир оғиздан садолар
Севинч билан янгради,
Тўлди тоғлар, самелар.

III

Кўкда ой булут билан
Епиб олган юзини.
Қора туман беркитган
Юлдузларнинг кўзини.

Кўксунинг ҳайқирғи
Кўнгилга солар даҳшат.
Тунда мозор гумбази
Кўринади баҳайбат.

Баланд-паст тош ичидан
Чириллайди ҳашарот.
Қушлар кетган ётоққа,
Сайр этади ёрқанот.

Кўринар уч-тўрт соя
Қора гунда ўрмалаб.
Нажот кутиб мазордан,
Етар тошини ялаб.

Хонақоҳда ёнмоқда
Бурқсиб нурсиз бир шам.
Тўпланган аҳли мазор,
Кўзларида ғазаб, нам.

Бошлар қуйи солинган,
Ер чизиб босган сукут.
Бири дер:— Мардлар шоҳи,
Мадад қил, қўлимиз тут.

Йиғлаб қилдик изингни
Кўзимизга тўтиё.
Сақладинг бошимизга
Ёғилса ранжу бало.

Бало ўз ичимиздан
Чиқди, бир зўр аланга.
Ёндириб кул қилмоқчи,
Ёпишиб азиз танга.

Куйдириб совурмоқчи
Бутун хону-монимиз.
Ер билан яксон бўлди
Иззатимиз, шонимиз.

Бизнинг айшу роҳатга
Қароллар бўлди зўр ёв.
Эрта-индин қуритар
Изимизни беаёв.

Оёқяланг тўнланди,
Ҳамза унга мададкор.
Кўлдан кетади бир кун
Боғу бўстон, чаманзор.

Ғам, хаёл гирдобда
Ултирсак кўтармай бош.

Пок сийнамиз эзади
Бало тоғи огир тош.

Ғазабига чидолмай,
Бири тунда лахчи чўғ:
— Мен киришай бу ишга,
Мадад берар азиз тиг.

Ҳамзами ё бошқасин
Сўндирай умид гулин.
Рахна солай, маҳв этай,
Топмасин ҳаёт йўлин.

Тор кўринсин уларга
Кенг водий — Шоҳимардон.
Қорли тоғлардан тушган —
Анҳорлардан оқин қон....

Қора туннинг бағрида
Ўтмоқда мудҳиш сирлар.
Мақсадига етмоқчи
Кўзи қон, қалби кирлар.

Тунлар огир, ҳар нарса
Қўрқинч бўлиб кўринар.
Алланарсалар қўлга
Муздек бўлиб уринар.

Ғира-шира ўтади
Соями ё тирик жон.
Қон ҳиди анқиб, гурунг
Кетмоқдадир беомон.

* * *

Қўшиқ айтиб гулдирар
«Чакка томар» булоғи.

Атлас каби товланар
Сабза-гилам ҳар ёғи.

Садаф учқунлар сочиб,
Қўшилади Қўксувга,
Гўзалликни ўзида
Акс эттирган кўзгуга.

Муздек сойга тўш уриб,
Учар узоқ қалдирғоч.
Гоҳ қилиб баландпарвоз,
Пастга боқади қийғоч.

Олтин қуёш шуъласи
Ўйнар булоқ сувида.
Қўринар ранг-баранг тош
Жилва билан тубида.

Булоқ бошида Ҳамза
Шеър ўқир, чалиб танбур.
Қушлар унга парвона
Қўшиғига бўлиб жўр.

Сойга қўшилиб оқар,
Сойдек шўх унинг сози.
Водий бўйлаб жаранглар
Шоир Ҳамза овози.

Қорли чўққилар баъзан
Тортадир хаёлини.
Чўққилардан ҳам юксак
Кўрар истиқболини.

Қалбига шеърдай оққан
Ёр севгиси баҳона,
Шод кунларни басталаб,
Куйлар майин тарона.

Қўклам чиройи ушнғ
Нигоҳин этиб мафтун,
Шу гўзаллик дунёси
Шоирни қилар тутқун.

Жим қололмас бир нафас,
Завқи қайнар дам-бадам.
Беихтиёр боқаркан:
Қаршида дўсти Хотам.

Хотам турар кўп маъюс,
Қалби тўла изтироб...
Эзган каби кўринар,
Вужудини яширин азоб.

Қошларини чимириб
Ҳамзага боқди узоқ.
Умид тўла юраги
Меҳрга тўлган, қайноқ.

Кечаги тун мозорда
Билганларин бирма-бир,
Сўзлаб берди оҳиста,
Ўтди қандай машъум сир.

Сўзлаб берди шайхларнинг
Мудҳиш, қопли тилагин.
Мозор каби қоронғи,
Ифлос, ёвуз юрагин.

Қилмоқчилар кенг водий,
Боғу бўстонни пайҳон.
Кўксувга қўшилишиб
Оқсин, дерлар, қизил қон.

Гуллар ўрнини дерлар,
Қопласин чақир тикап.

Хазон шамоли билан
Соврилсин яшноқ чаман.

Шайхлар дер: «Ҳамза бизга
Зўр офат бўлиб келди.
Нафрат тошин ёғдириб,
Ғазабга тўлиб келди.

Оёқ яланглар учун
Токай очар кенг қучоқ?
Пайти келди бўғзига
Дадил қадайлик пичоқ».

Хотам сўзлар, кўзида
Ёнар ғазаб ва оташ.
Бизнинг иқболимизга
Душман қалби чигал, ғаш.

Хотам дардин ичига
Сигдиrolмай туюқди,
Чора сўраб Ҳамзанинг
Кўзига маъюс боқди.

Қўшиқ айтади Ҳамза
Юраги созига банд.
Умид билан ҳаётга
Боқади, руҳи баланд.

Дўсти Хотамни тинглаб,
Бўлиб унда миннатдор.
Деди:— Кураш олови
Сўнмагай, йиллар ёнар.

Гош, кесак отган билан
Қуламас юксак тоғлар.
Тўртта қузғун сайридан
Хазон бўларми боғлар?

Ҳайқирган сойга томчи
Заҳар кор қилмас асло.
Писанд қилмай мавж уриб
Оқар, кетар бепарво.

Ижодкор халқ орзу
Мушкулларни қилур ҳал.
Душманинг тебраниши
Ва эркига бермас гал.

IV

Сойнинг шўх сувларидай
Оқиб кетмоқда кунлар.
Чиройи мафтун этар,
Мармардек кумуш тунлар.

Коллектив ҳаёт учун,
Ташланмоқда зўр қадам.
Тоғларни қўпоргудай
Гигант қадам мустаҳкам.

Ер ва ҳақ сўраган эл
Қуёш йўлига боқди.
Поёнсиз далаларга
Зўр тўлқин бўлиб оқди.

Ҳамза борар олдинда.
Дўстларим чеҳраси шод.
Тақир ер, шу боғларни
Ўзингиз қилинг обод.

Ҳукумат чўзар сизга
Доим кўмак қўлини.
Тоғиб олинг, пайтидир,
Энди ҳаёт йўлини.

Ўз ифодасини топсин
Фикрингиз, қарорингиз.
Бир жон ва бир тан бўлиш
Қалбингиз шиорингиз.

* * *

Учиб қолди мозорнинг
Пештоқларида зоғлар.
Гир айланиб ўзига
Тинч бир маконни чоғлар.

Қабр тошларига бош
Қўйган бир тўп қора куч.
Даҳшат билан қир томон
Оқди, тошди бўлиб гуж.

... Ҳамза борар олдинда
Бургутдай ёзиб қанот.
Кўрсатар: шу ерларда
Яшнайти эркин ҳаёт!..

Дўстларимнинг кўзида
Ёнар умид ва гурур.
Мавж урмоқда кўпларнинг
Қалбида севинч, сурур.

Коллектив ҳаёт кучи.
Босмоқда тоғ ва тошни.
Ҳақ сўрат мулкдорлардан,
Кўплар кўтарган бошни.

Шоҳимардонни тутди,
Бирдан кучли ҳайқариқ.
Шайхлар чиқарди фарёд,
Дер:—Батракни ур ва йиқ!..

Бошланиб кетди бирдан
Кураш, талаш, тошбўрон.
Пайт пойлаб ташланди
Оч бўрилар, кўзи қон.

«Тутинг, уригг Ҳамзани,
Кўпни йўлдан оздирган;
Шайхлар учун бемаҳал
Қоронғи гўр қаздирган.

Мозор тошлари билан
Вужудини парчаланг.
Батрақларга келсин танг!»
Шоҳимардон қучоғи.

Бемаҳал тупроқ қучди
Нечалар бўлиб беҳол.
Қора қонга беланди—
Гул, лола, сабза, ниҳол.

Шоирни ушладилар
Сийнасига уриб тош.
Оёқ остида қолди
Шикастланган азиз бош.

Душманлар хуружидан
У вақтсиз юмди кўзни;
Дўстларга қилди хитоб:
«Курашинг!» деган сўзни.

Ишга тушди, қайралди
Занг босган ханжар-пичоқ.
Ҳамза очди сўнг дамда
Қора тупроққа қучоқ.

Ҳазаб жўш уриб оқди,
Қизиб кетди кураш, жанг.

Шоирнинг қони билан
Сой қирғоғи лола ранг.

Тинди бир нафас унинг
Қўлдаги ўйноқ сози.
Лекин мангу тинмади,
Қўшиғи, ҳур овози.

Шайхлар ўз қилимишидан
Тушиб аҳволи тангга,
Кураш ўти куч олди,
Шуъла сочиб алангга.

Аста-секин суприлди
Чаманлардан ёт оёқ,
Водий бўйлар нур сочди
Артель кўтарган байроқ.

«Ўртоқлар» колхозида
Ҳамза гўё кезар шод.
Шеър ўқир, тинглар барча
Ҳар дақиқа қилиб ёд.

Сойга қўшилиб оқар.
Сойдек шўх қувноқ сози.
Улка бўйлаб жаранглар
Шоир Ҳамза овози.

ШОГИРД СУЗИ

Устоз Ғайратий ҳақида кичик бир мақола ёзиш қанчалар қийин эканлигини, мен қалам олиб қоғозга тикилганимда сезиб қолдим.

Кўпинча биз ёнимиздаги одамларга, нарсаларга бефарқ қараймиз. Уни йўқотгандан кейингина қадрини сезиб қоламиз. Ғайратий домла билан бирга бўлган кунларни, дақиқаларни ҳозир мен бир соғинч билан эслайман, шундай шоирга шогирд бўлганимдан юрагим фахрга тўлади.

Ғайратий ўта камтарин, ўта меҳрибон устоз эди. У раҳбарлик қилган Н. Островский номли пионерлар саройидаги адабиёт тўғарагида таҳсил олган Эркин Воҳидов, Сайёр, Юсуф Шомансур, Ҳайриддин Салоҳ, Анвар Эшонов, Карим Раҳим, Тамилла Қосимова, Соҳиба Ирисхўжаева кабиларнинг илк ижодий шаклланишлари устоз Ғайратий мактаби билан боғлиқдир.

1952 йилнинг баҳор ойлари эди. Пионерлар саройи шинам боғ ичига жойлашган. Дарахтлар гуллаган. Хушбўй ҳид димоққа урилади. Биз соя-салқин сўридаги стол теварагида навбатдаги ижодий баҳс билан машғулмиз. Тўғарак аъзолари янги ёзиб келган машқларини галма-галдан ўқийдилар. Ўқилган нарса ҳамманинг иштирокида муҳокама бўлади. Сўнг Ғайратий домла яқун ясайдилар. Ҳар қандай ёш ижодкор ҳам ёзиб келган машқини дарров ўқиб беришга юраги дов беравермайди. Ҳайриддин Салоҳнинг илк шаффоф

мисралари, Юсуф Шомансурнинг шарқироқ хаёллари, Эркин Воҳидовнинг янги оҳанг кашф этган фалсафий фикрлари ўша тўғарак қозонида қайнаган десам, асло лоф бўлмайди.

Эсимда: Эркин Воҳидов янги ёзиб келган «МГУга» шеърини ўқиб бергани. Шунда Ғайратий домла ўрнидан туриб ёш шоирни қучиб: — Баракалла, ўғлим! Сен энди ҳақиқий ижод нима экаплигини ўқибсан! Яхши шеър ёзибсан. Топган образларинг ҳам чиройли,— деган эди.

Шеър кўп вақт ўтмай устоз Ғайратий тавсияси билан «Шарқ Юлдузи» журналида эълон қилинди. Мактаб ўқувчисига бундан ҳам ортиқ қувснч бормиди ўшанда.

Ғайратий ёш ижодкорлардаги яхши томонларни дарров илғаб олар, ўша қиррани кучайтиришга кўмаклашар, ялтироқликдан, ясамаликдан, тумтароқликдан қочишга ундар эди: — Яхши шеър дилдан илҳом билан қуюлади. Ҳар қандай қофияланган гаплар шеър бўлавермайди,—деб такрорлашни севарди.

Устоз классик адабиётни яхши билар, Навоий, Фузулий, Умар Хайём, Муқимий, Фурқатларнинг ўнлаб газалларини ёдаки ўқир, улардаги образлар системасини ёш ижодкорларга тушунтирар эди. Классик адабиёт намуналаридан сўнг ўзининг тенгдош дўстлари, улкан ижодкорлар Ғафур Ғулум, Ойбек, Ҳамид Олимжон, Абдулла Қодирий кабилар ижодидан намуналар келтирар, уларнинг адабиётда тутган ўрнини аниқ белгилаб берар эди. Шунини айтиш керакки, Ғайратий шеърларни чиройли ўқир, сўзлаб беришга ҳам моҳир эди.

Абдураҳим Абдуллаев — Ғайратий ўзбек совет адабиётининг асосчиларидан биридир. 20-йилларда адабиёт майдонига кириб келган шоир ўзининг илк

шеърлариданоқ янги замонни, янги замон кишиларини куйлайди. Октябрь инқилоби ғояларига, В. И. Ленин партиясига, янги тузум ғалабаларига ишонч унинг илк шеърларида ёрқин сезилди. Бу ғоя ва бу ишонч бутун умри давомида шоирни асло тарк этмади. У Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий анъаналарининг давомчиси бўлиб, ҳақли равишда ўзбек совет адабиётининг қалдирғочларидан саналади.

Шоир ижодида ишчилар темаси жуда катта ўрни эгаллайди. Бу темани чуқурроқ ва таъсирлироқ ёритиш учун у ишчилар орасида жуда кўп бўлар, улар билан суҳбатлашар ва бунёдкор бу синф ҳақида ширалли, янги-янги қиррали фикрлар топа оларди. Ўзи ҳам бир муддат ишчи бўлиб ишлади.

Цехларда ўчмайди гулхан, аланга,
Қуёшдай қозонда темирлар — симоб.
Меҳрни қўйганман турли маъданга,
Эрийди, забтимда беролмайин тоб, —

деб ёзди шоир «Қуювчи» номли шеърида. Янги замон қураётган насллар ҳақидаги шеърларига шоирнинг ахлоқ-одоб, озод бўлган хотин-қизлар, колхоз тузумининг фаровонлиги ҳақидаги шеърлари қўшилиб кетди.

Файратий яратган «Эрк товуши» (1927), «Яшаш тароналари» (1928), «Ҳашар» (1929), «Қора юраклар» (1931), «Оқин ҳукми» (1932), «Онамга хат» (1933), «Танланган асарлар» (1934), «Жинаста» (1935), «Маҳкам» (1935), «Севги» (1939), «Олтин ёшлик» (1940), «Ҳикоялар» (1957), «Танланган асарлар» (1958) каби кўплаб асарлари шоирни янги замон куйчиси — пролетар ёзувчиси сифатида элга машҳур қилди.

Файратий бахтиёр аёллар ҳақида жўшиб куйлар экан, уларнинг нафосат ва ифбатга бойликларини,

меҳнатсеварликларини, уларнинг сахий юраклари ва меҳрга тўла кўзларини ёниб куйлади:

Сабзадай интилдим ҳар тонг қуёшга,
Оташ қалбингиздан олдим ҳарорат.
Арзийди бу дунё кўтарса бошга,
Сиз демак, порлаган қуёшдек зўр бахт!

Муҳаббат—бир умр яшаб келаётган мавзу. Бу темада кимлар қалам тебратмаган дейсиз? Бошловчи ижодкордан тортиб аллома ёзувчига қадар—барча ишқ-муҳаббатни ёниб куйлаганлар. Бу тема Ғайратийни ҳам ҳар қачон ўзига чорлаган, ҳаяжонлантирган, лаазатлантирган:

«Фақат севги мапгу қолар дунёда!»— деб ҳайқиради шоир. Яна:

Остонанг олдидан кетолмай эй, ёр,
Қадалиб айландим мисоли паркор.
Жозибанг қудрати шунчалар зўрким,
Қуёш ҳам чарх урар бошингда минг бор,—

шоир ёр ҳақида шундай деб ёзар экан, севги улкан ва қудратли эканлигини таъкидлайди. Ғайратий ёрга, ҳаётга муҳаббат шеърларида кўтаринки руҳни, ширин кайфиятни сақлайди. Фузулий «Ушшоқ бахтин қора ёзмишлар», деб ошиқлар ҳолига ачинса, фарёд қилса, Ғайратий Фузулийга жавоб тариқасида: Замон котиблари толени менга ёр, деб ёзмиш, Чекарда ишқи дардим сабру тоқат бор, деб ёзмиш, — дейди.

Ғайратийнинг муҳаббат темасидаги шеърлари табиатга, ҳаётга, онага, фарзандга севги ҳақидаги шеърлари билан бирлашиб кетади. Шоир табиат ҳақида ёзар экан, унинг жилвали қирраларини, дилрабо оҳангларини, кўз илғамас уфқларини кўра олди:

Оҳулар сув ичганда, йироқдан кузатардим,
Сурмали, шахло кўзи қилар эди мени ром.
Ўй бошини ювгали келганда узатардим;
Зар қокилига кумуш сийнанг бўлур эди жом.

Ғайратий лирик шеърлар, замонни мадҳ этувчи кичик жанрдаги лавҳалар билан бир қаторда йирик полотно асарлар ҳам яратди. У «Онамга хат», «Жинаста» каби дostonлари билан ўзбек совет дostonчилигига асос солганлардан бирига айланди. «Ғурбатда Фурқат», «Шоир», «Ўлмас қўшиқ» каби поэмалари ҳам адабиётимиз хазинасидан муносиб ўрин эгаллади.

Ғайратийнинг 50 йилдан зиёд ижодий фаолияти ранг-баранг, у гоҳ улкан шоир, гоҳ моҳир прозаик, гоҳ жонкуяр болалар ёзувчиси сифатида намоён бўлади. У ижоднинг қайси жанрида ижод этмасин, социалистик воқеликнинг бойликларини бадиий акс эттиришни асосий мақсад қилиб қўйди.

Шоирнинг ярим асрлик ижодида Коммунистик партия, Ленин, Ватан ҳақидаги шеърлар салмоқли ўринни эгаллади. Ленин иши партия иши эканлигини, партия иши халқ иши эканлигини тўғри ва самимий талқин қилди:

Сен замоннинг тоза қалби,
Улуғ партиям.
Сенда кўрдим доҳий Ленин
Фикрин мужассам!

Ҳар бир шоир юрагидаги гапларини, қувончию дардини, орзу-умидларини, келажак ўйларини шеърларида қолдиради. Ўзбекистон халқ шоири Ғайратий орамизда йўқ. Аммо у ўзининг ижоди билан, ўзи вояга етказган шогирдларининг жўшқин овози билан сафимизда яшаб келмоқда. Ғайратийнинг тўнғич шогирдлари-

дан бири марҳум шоир Юсуф Шомансур устозга атаб
ёзган шеърида шундай мисралар бор:

Устозлар-чи?
Уларнинг мисга
Уйилмасдан қолса гоҳ номи,
Бари бир, ғам тушмасин бизга,
Шогирдлари умрин давоми!

Ҳа, устоз Ғайратийнинг умри давом этмоқда.
Менинг назаримда у ижодхонасига кириб кетгану
янги бир асар устида тинмай ишламоқда:

Янги шеър битмоқда устоз бу замон,
Хаёлда эл кезиб, дунё кўради.
Оппоқ тонг сиз билан суҳбат қуради он—
Янги бир шеърини ўқиб беради.

ТЎЛҚИН

МУНДАРИЖА

Азиз тупроқ

Улуғ партиям	5
Қуёш меҳри	7
Ҳаёт қўшиғи	8
Совет герби	9
Қуювчи	12
Инсон	15
Меҳнат таронаси	27
Тенглик ҳақида	19
Сен бўлмасанг	21
Азиз тупроқ	23
Бизнинг аёллар	24
Дўстим Фафур Фулом хотирасига	27
Янги йил кечаси	29
Замбарак	31
Тошкент метроси	34
Ғурур	35
Кўприк	36
Бир парча сопол	37
Фарзандимга	38

Фасллар

Йўллар	41
Таниш булоқ	43
Шеърим	45
„Мунчалар“	46

„Моҳирсан...“	47
„Баҳорни қаршилаб...“	48
Фасллар	46
Мени кутмакда	52
Она	53
Она алласи	54
Тянь-Шань этакларида	55
Севан бўйларида	56
Талпинар кўнглим	57
Қўзлар	58
Кутиш	60
Ёз кечалари	62
Япроқлар	63
Роҳат куйини тинглаб	64
Дуторим	65
Қалдирғоч дейди	66
Гул	67
Булбул	68
Менинг совғам	69
„Ким нима...“	71
Юр, мен билан	73
Рассомга	74
Ҳамшира қизга	75
Юрак туғуни	76
Набирамга	78
Тўртликлар	79
Қизларнинг дафтарига	82
Ёшлик ҳақида	83

Муҳаббат

„Қуёш қилиб...“	87
Соғиниш	88
Суратинг	89
У қараш	90
Кетма	91

Севинч ёшлари	92
Майли	93
Хаёлинг	94
„Илтифот шуми...“	95
Ёлғиз эмасман	96
Севгим	97
Ғазал	98
„На журм...“	99
Ёзмиш	100
Эй сабо	101
Нима бўлди	102
Ёр учун	103
Банд	104
Ҳаргиз	105
Фироғинг	106
Етмагунча	107
Паришонман	108
„Қисматим экан...“	109
Кел эртароқ	110
Орзу билан	112
Уч рубой	114

Баллада ва достонлар

Дарё суҳбати (баллада)	117
Шоир (достон)	124
Ўлмас қўшиқ (достон)	134
* Шогирд сўзи. Тўлқин	149

* © Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашриёти, 1980

На узбекском языке

ГАЙРАТИ
ЛЮБОВЬ К СОЛНЦУ

Стихи и поэмы

Редактор *Ш. Раҳмон*
Рассом *И. Тухтаев*
Расмлар редактори *А. Бобров*
Техн. редактор *Н. Жўраева*
Корректор *О. Турдибекова*

ИБ № 1272

Босмахонага берилди 25. 02. 80. Босишга рухсат этилди 8/VII—80 й.
Р 1485/. Формати 70×90^{1/32}. Босмахона қоғози № 2. Адабий гарни-
тура. Юқори босма. Шартли босма л. 5,85. Нашр л. 4,49. Тиражи
10000. Заказ № 1580. Баҳоси 70т. Гафур Ғулом номидаги Адабиёт
ва санъат нашриети. Тошкент, 700129, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси
ишлари бўлаш бoshқармасининг Морозов номи босмахонасида
босилди. Самарқанд, У. Турсунов кўчаси, 82.

Ғайратий

Қуёшга муҳаббат: Шеърлар, дostonлар (Тузувчилар: С. Ирисхўжаева, Т. Имомхўжаев: Сўз охири: Тўлқинники Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1980.— 160 б.

Бу китобга Ғайратийнинг аввалги китобларида босилган шеърлари, ғазалларидан намуналар, „Дарё суҳбати“ балладаси, „Шоир“, „Улмас қўшиқ“ дostonлари билан бирга шоир ҳаётининг сўнгги кунларида яратилган шеърлар, қўшиқлар ҳам киритилди.

Ғайрати. Любовь к солнцу.
Стихи и поэмы

ББК 84Уз
Уз